

ANTİK YAZILI BELGELER IŞIĞINDA MAKEDONYA KRALI III. ALEKSANDROS'UN KÜÇÜK ASYA *POLİS*'LERİ İLE İLİŞKİLERİ

*Sultan Deniz KÜÇÜKER**
*Türkan Banu GÜLER***

Makale Bilgisi

Başvuru: 25.09.2020

Kabul: 07.11.2020

Article Info

Received: 25.09.2020

Accepted: 07.11.2020

Öz

Makedonya Kralı III. Aleksandros, İÖ 334 yılında Hellespontos üzerinden Küçük Asya'ya geçerek Pers Devleti egemenlik coğrafyasında seferlerine başlamıştır. Bu süreçte Küçük Asya'daki Hellen polis'leri ile ilişkilerinde uyguladığı diplomasi ve kullandığı siyasi terminoloji, Klasik Dönem devletler arası ilişkilere ait izler taşırken aynı zamanda önemli siyasal ve kavramsal dönüşümlere neden olarak Hellenistik dünyanın politik çerçevesini belirlemiştir. Bu çalışmanın amacı, III. Aleksandros'un Küçük Asya polis'leri ile ilişkilerinde uyguladığı politikaları irdelemek ve diplomaside kullanılan siyasi terminolojiyi tarihsel bağlamda değerlendirmektir. Çalışmada Aleksandros'un Küçük Asya polis'leri ile ilişkileri zaman dizinsel bir perspektif içinde ele alınacak, konuyu işleyen antik edebi kayıtlar mevcut epigrafik belgeler ile nümismatik veriler üzerinden irdelenecek ve konu bağlamında polis'lerin siyasal düzenleri ile dönüşümleri de işlenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Büyük İskender, Küçük Asya, polis, dēmokratia, autonomia*

* Dr. Öğr. Üyesi Sultan Deniz Küçüker, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara-TR. E-Posta: sdkucuker@ankara.edu.tr; ORCID: 0000-0002-9949-6805

** Arş. Gör. Türkan Banu Güler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü, Ankara-TR. E-Posta: tbguler@ankara.edu.tr; ORCID: 0000-0002-9273-9974

***Alexander the Great's Relations with the Greek Poleis of Asia Minor
in the Light of Ancient Written Documents***

Abstract

The Macedonian King Alexander the Great, passing through the Dardanelles strait into Asia Minor in 334 BCE, started his campaigns in the Persian territory. The diplomacy and political terminology that he used in his relations with Greek poleis in Asia Minor not only carried considerable traces of inter-state relations of Classical Greece but also led to significant political and conceptual transformations and determined the framework of the Hellenistic political world. In this study, it is aimed to examine the policy implemented by Alexander the Great towards the Greek poleis in Asia Minor and to evaluate his political terminology in historical context. The study will focus on Alexander the Great's relations with the poleis of Asia Minor in chronological order. The ancient texts on the subject will be examined through existing epigraphic and numismatic materials and the political transformations of the Greek poleis in Asia Minor will also be discussed.

Keywords: *Alexander the Great, Asia Minor, polis, dēmokratia, autonomia*

Makedonya Kralı III. Aleksandros, İÖ 334 yılının Mayıs ayında Hellespontos üzerinden Küçük Asya'ya geçtikten sonra ilk olarak Troas'ı ziyaret etmiş ve bunun hemen ardından Granikos'da Pers ordularına karşı ilk savaşını vermiştir. Pers merkezi otoritesinin artık zayıflamakta olduğu bu dönemde Pers ordularının komutanlığını Pers kralı değil; Pers kral ailesinin damadı olan Rhodoslu Memnon ile Lydia, Kappadokia, Kilikia ve Phrygia satrapları üstlenmiş, bu nedenle Granikos Savaşı'ndan "Satraplar Savaşı" olarak söz edilmiştir.¹ Bu savaşta kazanılan galibiyet, Küçük Asya'daki Pers kuvvetlerinin gücünü kırmış ve Makedonya liderliğindeki orduların bölgede rahatça ilerlemelerinin yolunu açmıştır. Granikos Savaşı'nın hemen ardından Aleksandros, Aiolis ve Ionia bölgelerindeki Hellen *polis*'lerine doğru hızla ilerlemiş, ardından Karia, Lykia, Pamphylia ve de Kilikia kıyıları boyunca yoğunluk gösteren *polis*'leri, Perslerle olan savaşında kendi tarafına çekmeyi başarmıştır. Bu süreçte uyguladığı diplomasi genel olarak bütünlük gösterse de ayrıntılarında bölgesel ya da yerel dinamiklere bağlı farklılıklar izlenmiştir. Uygulanan diplomatik yöntemlerin ve tüm ayrıntıların belirginleşmesi açısından Aleksandros'un Aiolis ve Ionia *polis*'leri ile kurduğu ilişkiler önemlidir.

¹ Ayrıntı için bkz. Mehmet Ali Kaya, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III: Hellenistik Dönem* (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2019), 38-40.

III. Aleksandros, babası II. Philippos'un ölümünün ardından göreve gelmesiyle Hellas *polis*'lerinde *oligarkhia* yönetimlerini desteklemiş ve *polis*'ler içindeki seçkinler aracılığıyla ayrı ayrı hepsini denetiminde tutarak kendisine karşı olası ayaklanmaları engellemiş, otoritesini güçlendirmiştir.² Küçük Asya'ya geçişi ve Granikos Savaşı'nın ardından Aiolis ve Ionia'dan başlayarak Küçük Asya *polis*'leri ile kurduğu ilişkiler, uzun vadeli politikalarına hizmet edecek biçimde şekillenmiştir. Öyle ki öteden beri doğrudan Atina kontrolünün ve etkilerinin³ bulunduğu özellikle İonia coğrafyasında,⁴ *polis*'ler açısından *dēmokratia* siyasal düzeni adeta Pers manipülasyonundaki *oligarkhia* yandaşlarına ve bunlardan çıkma tiranlara karşıt duruşun sembolü olarak kabul edilmiştir.⁵ Buna dayanan Aleksandros da Küçük Asya'ya geçişinden itibaren *dēmokratia* siyasal düzenlerinin destekçisi olmuştur.⁶

Ephesos ile ilişkileri, Aleksandros'un bu yöndeki diplomasinin ilk örneğini oluşturmuştur. Makedonya kralının gelişinden evvel Ephesos yönetimi, Pers destekli *oligarkhia* taraftarları ile *dēmos* arasındaki iç çekişmeler nedeniyle bir süredir istikrarsız durumdadır. Önce İÖ 336 yılında Pers destekli tiran Heropythes kovulmuş ve *dēmokratia* yönetimine geçilmiştir.⁷ İÖ 335 yılında ise Memnon'un müdahalesiyle, *oligarkhia* taraftarları arasından çıkma bir tiran olarak Syrphaks Ephesos'un yönetimini üstlenmiştir. Aleksandros, İÖ 334 yılında Ephesos'a gelişinin ardından yaşanan bu *stasis*⁸ durumuna bir son vermiş; tüm sürgün *dēmokratia*

² Shane Wallace, "Alexander and Democracy in the Hellenistic World", Mikro Canevero, Benjamin Gray (ed.), *The Hellenistic Reception of Classical Athenian Democracy and Political Thought*, (Oxford: Oxford University Press, 2018), 46-50.

³ Bu bağlamda özellikle İonialılar ve İonialı etnik kimliğine ilişkin olarak bkz. J.P. Crielaard, "The Ionians in the Archaic Period. Shifting Identities in a Changing World", T. Derks, N. Roymans (ed.), *Ethnic Constructs in Antiquity: The Role of Power and Tradition*, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009), 37- 84.

⁴ İÖ 546 yılında Pers egemenliğine giren Küçük Asya'nın batı kıyılarındaki Hellen *polis*'leri, yerel aristokrasi içinden seçilen Pers destekli tiranlar vasıtasıyla yönetiliyordu ve bu durum, İÖ 499 yılında baş gösteren İonia isyanının en temel nedeni olmuş; isyanın ardından bölge *polis*'lerinde *dēmokratia* düzenleri tesis edilmişti. Bkz. Kurt Raaflaub *The Discovery of Freedom in Ancient Greece* (Chicago: University of Chicago Press, 2004), 127.

⁵ Wallace, "Alexander and Democracy in the Hellenistic World", 50.

⁶ Wallace, "Alexander and Democracy in the Hellenistic World", 50.

⁷ Ephesos'daki bu süreç için bkz. A. B. Bosworth, *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great* (Cambridge: Cambridge University Press, 1988), 251.

⁸ *Stasis* kelime olarak duruş, durum anlamına gelse de tekil olarak kullanıldığında aynı görüşte insanların grubu, çoğul kullanımda iki ya da daha fazla karşıt görüşlünün oluşturduğu gruplar, ayrılmış gruplar ve bu ayrılmış grupların neden olduğu iç çatışma anlamını da içermektedir. Bkz. Mogens Herman Hansen, *Polis: An Introduction to the Ancient Greek City-States* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 125; Henning Börm,

tarafтары geri çağırılmış, *oligarkhia* yönetimi dağıtılıp *dēmokratia* siyasal düzeni tesis edilmiştir.⁹

Aleksandros'un bu tutumu, halen Pers hükmü altında bulunan Küçük Asya'daki Hellen *polis*'lerini kendi tarafına çekmesini sağlamış; gönüllü olarak teslim olmalarının, gerektiğinde askeri yardımda bulunmalarının yolunu açmıştır.¹⁰ Örneğin Magnēsia ve Tralleis *polis*'leri, Ephesos'takine benzer çözüm arayışlarına destek olması için Aleksandros'a bağlılıklarını bildiren elçiler yollamışlardır.¹¹ Ephesos'ta yaşananlar ve hemen ardından Magnēsia ve Tralleis'ten gelen elçilerin Pers taraftarı *oligarkhia* yönetimlerinin karşısında kendisinden destek arayışlarının, Aleksandros'un Küçük Asya'da izleyeceği diplomasiyi tümüyle belirlediği kabul edilmiştir.¹² Öyle ki Aleksandros, bu süreçte Pers taraftarı *oligarkhia* düzenlerinin hüküm sürdüğü diğer İonia ve Aiolis *polis*'lerine de bizzat komutanı aracılığıyla destek kuvvetleri yollayarak her bir *polis*'teki *oligarkhia* düzenlerinin yıkılıp *dēmokratia* yönetimleri kurulmasını buyurmuştur.¹³ Gelişen olaylarla birlikte artık *oligarkhia* siyasal düzeni de tiranlık ile birlikte *patrios politeia*'dan¹⁴ sapma olarak kabul edilmiş ve *dēmokratia*, *polis* için adeta standartlaşmış bir siyasal düzen olarak kabul edilmeye başlanmıştır.¹⁵

Antik yazının yukarıda konu ettiği özellikle Küçük Asya'nın batısındaki *polis*'lere verilen *dēmokratia* buyruklarına ilişkin kanıtlar,

Mordende Mitbürger: Stasis und Bürgerkrieg in griechischen Poleis des Hellenismus (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2019), 17.

⁹ Arr. *Anab.* 1.17.10-12: *τὴν ὀλιγαρχίαν καταλύσας δημοκρατίαν κατέστησε.*

¹⁰ R. Strootman, "Kings and Cities in the Hellenistic Age", R. Alston, O. van Nijf, C. Williamson (ed.), *Political Culture in the Greek City After the Classical Age*, (Leuven: Peeters, 2011), 145.

¹¹ Arr. *Anab.* 1.18.1.

¹² Wallace, "Alexander and Democracy in the Hellenistic World", 51.

¹³ Arr. *Anab.* 1.18.2: *ὀλιγαρχίας πανταχοῦ καταλβεῖν ἐκέλευσεν, δημοκρατίας δὲ [τε] ἐγκαθιστάναι.*

¹⁴ *Patrios politeia* (πάτριος πολιτεία), Atina'da İÖ 5. yüzyılın sonlarına doğru, Dörtüyzler meclisini kuran *oligarkhia* taraftarlarının, neden oldukları anayasal değişimi haklı çıkarmak için kullandıkları politik bir sloganı (bkz. Arist. *Ath. Pol.* 34.3). Bu slogan, atalara ait yönetim şeklini ifade etmekteydi ve bununla, Kleisthenes'in *dēmokratia* siyasal düzenini kurarken kullandığı *patrios nomos*'un (*καὶ τοὺς πατρίους νόμους, οὗς Κλεισθένης ἔθηκεν ὅτε καθίστη τὴν δημοκρατίαν*, Arist. *Ath. Pol.* 29.3) incelenmesi gerektiğini savunuyorlardı. Böylece Atina'nın *thetes* kesimini kapsamayan Drakon, Solon ve Kleisthenes yönetimlerindeki siyasal düzenleri ile kurulan bağlantı, bu slogan üzerinden vurgulanmaktaydı. Ayrıntı için bkz. Alexander Fuks, *The Ancestral Constitution: Four Studies in Athenian Party Politics at the End of the Fifth Century B.C.* (London: Routledge & Kegan Paul, 2010), 1-84.

¹⁵ Krzysztof Nawotka, "Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great", *Klio* 85/1, (2003): 18.

epigrafik malzemede de aranır. Bu bağlamda, Atina'daki *dēmokratia* siyasal düzenine ait yazıtların formülasyonu yol gösterici olmuştur.¹⁶ Buradan yola çıkılarak özellikle bölge *polis*'lerinin dekretlerindeki *boulē* ve *dēmos*'un önerisiyle alınan kararlar (*ἔδοξε τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ*), *dēmokratia* siyasal düzeninin işleyişine bir kanıt olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Miletos'un durumu öne çıkmaktadır. Miletos'ta güçlü bir Pers direnişi gerçekleşmiş¹⁷ olsa da sonrasında Aleksandros Miletoslulara karşı dostça davranmıştır.¹⁸ Aleksandros sonrası Miletos yazıtlarında *ἔδοξε τῶι δήμῳ* formülasyonu ile *dēmos* kararlarının beyan edildiği görülmektedir.¹⁹ İÖ 334 yılına tarihlendirilen Sardes'in *philia* teklifinin kabul edildiği *dēmos* kararı,²⁰ İÖ 334/2'de Kyzikos ile yapılan *philia* anlaşmasına ilişkin *dēmos* kararı,²¹ Miletos *dēmos*'unun İÖ 330/20'te Mylasalı bir tüccarı onurlandırdığı yazıt²² ve son olarak İÖ 335-323 yılları arasında tarihlenen Miletos ve Phygela arasındaki *isopoliteia* kararını²³ barındıran yazıt, Aleksandros'un gelişinden itibaren İÖ 334 yılında bölgede *dēmos*'un yükselişe geçtiğine ve *dēmokratia* siyasal düzeninin tesis edildiğine işaret etmektedir.²⁴

Erythrai *polis*'inin siyasal durumuna ilişkin olarak yazıtlardaki veriler izlendiğinde de benzer sonuçlara ulaşılmaktadır. Antik yazıttan Erythrai'da İÖ 412-394 arası ile İÖ 386 yılından Aleksandros'un gelişine

¹⁶ Atina tipi yazıtların formülasyonunda, kararın alındığı dönemdeki *eponym magistrat*'ın (bu magistrat *stephanephors*'tur), *prytaneis*'lik yapan *phyle*'nin, *grammateus*'un, *prytaneis*'e başkanlık edenin ve karar alınması gereken konuyu teklif edenin adı gibi maddeler görülmektedir. Zamanla bu maddelere ek olarak kararın alındığı ay (*μηνὸς ...*) (*μηνὸς Ποσειδεῶνος*) ve kararın kim tarafından alındığını belirten *ἔδοξε τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ* ifadeleri de eklenmiştir. Krzysztof Nawotka, *Boulē and Dēmos in Miletus and Its Pontic Colonies from Classical Age until Third Century A.D.* (Wrocław-Warsawa-Kraków, 1999), 30-1.

¹⁷ Arr. *Anab.* 1. 18-19; Diod. 17. 22; Plut. *Alex.* 17. 1.

¹⁸ Diod. 17.22.5.1-2: *ὁ δ' Ἀλέξανδρος τοῖς μὲν Μιλησίοις φιλανθρώπως προσηνέχθη.*

¹⁹ Nawotka, *Boulē and Dēmos in Miletus*, 30.

²⁰ Milet I.3, 135.

²¹ Milet I.3, 137.

²² SEG XXXI, 1643, I. Mylasa II, T86.

²³ Milet I.3, 142, I Ephesos VII,1 3110.

²⁴ Bu durum, daha geç yazıtlarla da desteklenebilir. İÖ 313/12 yılından İÖ 260/59'a kadar Miletos'ta *aisymnetes*'lerin listelendiği Milet I.3 123¹ yazıtında Antigonos tarafından *dēmokratia*'nın *ἀπεδόθη* (*ἀποδίδωμι-vermek*) fiili ile birlikte kullanılması, var olan bir şeyin tekrar bahsedildiği şeklinde yorumlanabilir. Örneğin Aiolis ve Ionia *polis*'lerine kendi yasalarına uygun olarak yönetilme yetkisinin iade edilmesinde de bu fiil kullanılmıştır (Arr. *Anab.* 1.18.2). Dolayısıyla Aleksandros'un Küçük Asya'da kurduğu *dēmokratia* siyasal düzeni konu edileceği vakit, antik metinlerde ve yazıtlarda *καθίστημι* fiili kullanılırken bu yazıtta *dēmokratia*'nın *ἀποδίδωμι* ile kullanılması, Aleksandros zamanında kurulan *dēmokratia*'nın Antigonos tarafından yeniden tahsisi olarak düşünülebilir.

kadar *oligarkhia* taraftarlarının egemen olduğu anlaşılmaktadır.²⁵ Bu süreçlere ilişkin yazıtlar ise, *boulē* tarafından alınan kararları içerir. Örneğin İÖ 350’li yıllara tarihlendirilen, Kariyalı Mausolos’u onurlandırılan yazıt²⁶ *dēmos* değil, Erythrai *boulē*’sinin kararını ifade etmektedir. Yine İÖ 365-355 arasına tarihlendirilen ve Kariyalı Mausolos’un erkek kardeşi Idrieos’u onurlandıran bir diğer yazıt²⁷ da *dēmos* değil, sadece Erythrai *boulē*’sinin kararını içermektedir. Tek başına *boulē* kararları *dēmokratia* siyasal düzenine işaret etmediğinden,²⁸ alınan *boulē* kararları Erythrai’de *oligarkhia* düzenin egemenliğini göstermiştir.

Aleksandros’un *dēmokratia* buyrukları²⁹ sonrası Erythrai’den gelen yazıtlar ise artık doğrudan *dēmos* kararlarını ilan etmektedir. Konunun örneklendirilebileceği yazıtlar, *I. Erythrai 503= Syll.³ 204* ve *I. Erythrai 10, 21* olarak belirlenmiştir.³⁰ Bunlardan *I. Erythrai 10*’da anlatılanlar, Aparkhaios adlı birinin Erythrai’den sürgün edilmesi ve geri çağırılma kararlarını içeren *dēmos* kararını aktarır. İÖ 334-32 yılları arasına tarihlendirilen 21 numaralı yazıt, Phanes adlı birine *boulē* ve *dēmos* tarafından verilmiş onurlandırma kararıdır. *I. Erythrai 503= Syll.³ 204*’te ise ‘tiran öldüren Philites’ sıfatıyla tanımlanan Philites’in Erythraılı *dēmokratia* taraftarlarınca onurlandırılması konu edilmiştir ve bu yazıt da Erken Hellenistik Dönem’e tarihlendirilmiştir.³¹ Dolayısıyla döneme ilişkin *dēmos* kararlarını beyan eden yazıtlar, Aleksandros’un buyruğunun ardından Erythrai yönetimini *dēmokratia* taraftarlarının üstlendiğine işaret etmektedir.

Aleksandros, *dēmokratia* yönetimlerine verdiği destekle beraber İonia ve Aiolis *polis*’lerine aynı zamanda ‘kendi yasalarını’ yeniden yazmalarını ve artık barbarlara ödedikleri vergilerden (*phoroi*) muaf olmalarını buyurmuştur.³² *Dēmokratia* yönetimlerini desteklediği Küçük Asya’daki Hellen *polis*’lerine aynı zamanda; *aphorologesia* (vergi muafiyeti), *eleutheria* (bağımsızlık), *autonomia* (kendi yasalarına göre yönetilme) ve *aphouria* (garnizonsuzlaştırma) gibi ayrıcalıklar da sunmuştur. Küçük Asya’daki Hellen *polis*’lerine sunulan bu siyasi ve

²⁵ Bkz. Thuc. 8.5.4-8.6, 8.14.2; Xen. *Hell.* 3.4.2, 4.8.1-2, 5.1.31. David Teegarden, *Death to tyrants! Ancient Greek Democracy and the Struggle Against Tyranny* (Princeton: Princeton University Press, 2014), 142.

²⁶ GHI 56, II 3-4.

²⁷ HD 28 B II 5-6

²⁸ Nawotka, *Boulē and Dēmos in Miletus*, 30-31.

²⁹ Arr. *Anab.* 1.18.1-2.

³⁰ Wallace, “Alexander and Democracy in the Hellenistic World”, 52, dn. 34.

³¹ Teegarden, *Death to tyrants*, 153.

³² Arr. *Anab.* 1.18.2

ekonomik ayrıcalıklar, bu *polis*'lerin Pers hakimiyetinden sonraki statülerini daha da belirgin hale getirmiştir.

Eleutheria ve *autonomia*, bir *polis*'in kendi yasalarına göre yönetilmesi, istediğini kabul etme ve sürgün etme kararlarının da dahil olduğu kendi territoryumunu (*khora*) kontrol etmesi, yasamanın uygulanması, kendi dış politikasını sürdürmesi ve vergi vermeyi de içeren kendi ekonomisini belirlemesi olarak tanımlanmaktadır.³³ Klasik Dönem'de birbirinden ayrı olarak kullanılan bu iki kavramdan *eleutheria*, dışa karşı bağımsızlık olarak tanımlarken *autonomia* iç işlerinde bağımsız olma durumunu ifade etmekteydi.³⁴ *Eleutheria* ve *autonomia* ilk kez,³⁵ İÖ 379/78'de Atina liderliğinde yapılan II. Attika-Delos Deniz Birliği'nin anlaşma metnin bulunduğu yazıtta bir arada kullanılırken, ilgili maddede “*ana kıtada ya da herhangi bir adada yaşayan ve Büyük Kral'ın yönetiminde olmayan Hellenler ya da barbarlar Atina'nın ve onun müttefiklerinin müttefiki olmak isterse, kendi eleutheria ve autonomia'sına, herhangi bir garnizon, vali ya da vergi dayatılmaksızın sahip olabilir*” ifadesi geçmekteydi.³⁶

İÖ 338 yılına tarihlenen Korinthos toplantısının ardından Makedonya Krallığı liderliğinde kurulan *symmakhia* örgütlenmesine üye olan Hellen *polis*'lerinin siyasi statüleri de *eleutheros* ve *autonomos* olarak belirlenmişti.³⁷ Ancak Hellen *polis*'inin özgün biçiminden sıyrılmaya başladığı Erken Hellenistik Dönem politikaları içinde Klasik Dönem siyasi terminolojisine ait bu kavramlar dönüşüm geçirmekteydi. Devletler arası diplomasinin yoğun biçimde sürdürüldüğü bu süreçte; *autonomia*,

³³ Mogens Herman Hansen, “The “Autonomous City-State”. Ancient Fact or Modern Fiction?”, Mogens Herman Hansen, Kurt Raaflaub (ed.), *Studies in the Ancient Greek Polis* (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1995), 26-27; Nawotka, “Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great”, 18.

³⁴ William Woodthorpe Tarn, *Alexander the Great, Vol. II: Sources and Studies* (Cambridge: Cambridge University Press 1979), 203-5; Martin Ostwald, *Autonomia: Its Genesis and Early History*, The American Philological Association, American Classical Studies, no. 11, (Chico, California: Scholars Press, 1982), 1; Sultan Deniz Küçüker, “Thukydides'in *Tarih*'i Ekseninde Klasik Hellen *Polis*'lerinin Siyasi Statüsü”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 74 (2019): 724-725.

³⁵ Shane Wallace, *The Freedom of the Greeks in the Early Hellenistic Period (337-262 BC)*, A Study in Ruler-City Relations, (Edinburgh: PhD diss. University of Edinburgh, 2011), 13.

³⁶ IG II², 43, 15-23, II εἰς τις βόληται τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν βαρβάρων τῶν ἐν ἡπείρῳ ἐν οὐκόντων ἢ τῶν νησιωτῶν, ὅσοι μὴ βασιλέως εἰσὶν, Ἀθηναίων σύμμαχος εἶναι καὶ τῶν συμμάχων, ἐξεῖναι αὐτοῖσι ἐλευθέρῳ ὄντι καὶ αὐτονόμοι, πολιτευομένοι πολιτείαν ἦν ἂν βόληται μὴτε φρορὰν εἰσδεχομένοι μῆτε ἄρχοντα | ὑποδεχομένοι μῆτε φόρον φέροντι. Tod, no. 123.

³⁷ Dēm. 17.8.1 ἐλευθέρους εἶναι καὶ αὐτονόμους τοὺς Ἕλληνας.

eleutheria'nın da anlamını kapsar biçimde siyasi terminolojide öne geçmiş,³⁸ kimi durumlarda *eleutheria*, *autonomia* ve *dēmokratia* birbirinin yerine kullanılmaya başlanmış ya da bu kavramlar bir kombinasyon halinde yönetimde tamamen bağımsız olmayı karşılamaya başlamıştı.³⁹

Aleksandros'un *dēmokratia* buyruğu ile bağlantılı olarak Küçük Asya *polis*'leri ile olan ilişkilerinde *eleutheria* ya da *autonomia* kavramlarını kullanımına ilişkin kanıtlar, antik yazında Illion'a geçişinden itibaren konu edilmeye başlanmıştır.⁴⁰ Yazıtlar üzerinden takip edildiğinde ise, Makedonya kralının bölgeye geliş tarihi olan İÖ 334 yılından sonra özellikle Ephesos, Erythrai, Kolophon, Priene, Miletos ve Iasos *polis*'lerine ait dekretlerde kullanılan *eleutheria* ifadelerinde bir artış olduğu belirlenmiştir.⁴¹ Diğer taraftan Kolophon'dan İÖ 4. yüzyılın sonlarına tarihlenen sur duvarlarının inşasıyla ilgili bir yazıtta Antigonos, Aleksandros'un onlara *eleutheria* bahsettiğini doğrulamaktadır.⁴² I/II. Antiokhos'un Erythrailılara yazdığı mektupta ise, Aleksandros ve Antigonos tarafından bahsedilen *autonomia* yetkisi ile vergi muafiyeti konu edilmiştir.⁴³

Aleksandros, Ephesos'tan sonra aynı yıl içinde (İÖ 334) gittiği Priene'deki buyruğunda *eleutheria* ve *autonomia*'yı bir arada kullanmıştır: Priene'nin territoryumunda olduğu düşünülen liman yerleşkesi Naulokhos'ta⁴⁴ yaşayan Prieneli *katoikountes*⁴⁵ halkın, *eleutheros* ve

³⁸ Krzysztof Nawotka, *Alexander the Great* (Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2010), 131.

³⁹ John Ma, *Antiochos III and The Cities of Western Asia Minor* (Oxford, New York: Oxford University Press, 2005), 161; *Eleutheria* ile *autonomia* kavramlarının yaklaşık İÖ 4. yüzyılın ortalarından itibaren tümüyle eş anlamlı olarak birbirinin yerine kullanılmasına ilişkin antik kayıtlar için bkz. Wallace, *The Freedom of the Greeks*, 40; Ayrıca Hellen *polis*'lerinin siyasi statülerine ilişkin bu durum, zaman içinde bir monarkh tarafından garanti altına alınması ve devamlılığının onanması gereken statü haline gelmişti. Örneğin İÖ 314 yılında Antigonos da tüm Hellen *polis*'lerinin *eleutheros*, *aphrouretos* ve *autonomos* olduklarını ilan etmişti. Bkz. Diod. 14.61.3

⁴⁰ Illion'a *eleutheria* bağışlamasına ilişkin bkz. Strab. 13.1.26.

⁴¹ Wallace, *The Freedom of the Greeks*, 47, dn. 12; Ayrıntı için bkz. Nawotka, "Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great", 19-20.

⁴² F. G., Maier, *Griechische Mauerbauinschriften*, Teil 1 (Heidelberg, Quelle&Meyer, 1959), 69, 6-7; Christof Schuler, "Kırılçanlık ve Direnç: Hellenistik Küçük Asya'da Hellen Kent Devletleri (Póleis)", Oğuz Tekin (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019), 224-242.

⁴³ I Erythrai 31, 22-3. ὄτι ἐπί τε Ἀλεξάνδρου καὶ Ἀντιγόνου αὐτόνομος ἦν καὶ ἀφορολόγητος ἡ πόλις ἡμῶν.

⁴⁴ Naulokhos'un yeri henüz belirlenememiş olsa da Maiandros deltası üzerinde, Priene'nin batı tarafında bir liman yerleşkesi olduğu düşünülmektedir. Hans Lohmann, "Zur historischen Topographie des südlichen Ionien", *Orbis Terrarum* 8, (2002): 229-230.

autonomos olmalarını ve tıpkı Prieneliler gibi toprak ve ev sahibi olabileceklerini buyurmuş; bunların lehine olacak biçimde vergiler, garnizonun durumu ve yasal süreçle ilgili düzenlemeler yapmıştır.⁴⁶ Thonemann bu yazıtı, alternatif bir restorasyon önerisiyle yorumlamaktadır.⁴⁷ Thonemann'ın önerisine göre, yazıtın 3. satırında geçen [Πριηνεῖ]ς ifadesi [Ἑλληνας] olarak, yani “τῶν ἐν Ναυλόχοι κ[ατοικοῦν]των ὅσοι μὲν εἰσιν [Ἑλληνας]” olarak tamamlandığında, Prieneliler ile aynı haklara sahip olanlar “*Naulokhos'taki Hellen yerleşimciler*” olarak belirlenmektedir. Bu durumda, Aleksandros'un yerli halklar ile Hellen halklarına karşı tutumundaki farklılık doğrudan ortaya konulmuş olur. Aynı yazıtın devamında⁴⁸ Aleksandros'un Priene *khora*'sında bulunan Myrseloi ve Pedieis köylerinin kendi toprağı sayılmasını (*basilike khōra*) ve buralardan *phoros* alınmasını buyurmasına ilişkin ifadeler mevcuttur.

Aleksandros, Priene'deki Naulokhos hakkında kararlarını açıkladığı bu yazıtta, Prienelileri *syntaksis* (σύνταξις) ödemelerinden muaf tuttuğunu da bildirmiştir.⁴⁹ Ancak bu ifadeden önce yazıtta, kraliyet arazisi olarak belirlenmiş köylerin yerleşimcilerinden *phoros* alınmasının sürdürüleceğinin beyan edilmesi,⁵⁰ Aleksandros'un Küçük Asya *polis*'leri ile kurduğu mali ilişkiler üzerine farklı hipotezler ileri sürülmesine neden olmuştur.⁵¹ Konu

⁴⁵ *Katoikountes*; Küçük Asya'da özellikle Hellenistik Dönem'de sivil bölgelerde yaşayan ve vatandaş olmayan nüfusun tanımlanması için kullanılmıştır. Schuler 1998, 37-9 ve 195-6.

⁴⁶ *Insch. Prien*, 1; SEG XXX, 1358; SEG XXXVII, 993. βασιλέως Ἀλ[εξάνδ]ρου. | τῶν ἐν Ναυλόχοι κ[ατοικοῦν]των ὅσοι μὲν εἰσι Πριηνεῖ]ς, αὐτο[ν]όμους εἶναι κα[ὶ ἐλευθ]έρους, | ἔχ[οντ]ας τὴν τ[ε] γῆν κ[αὶ] τὰς οἰκί]ας τὰς ἐν τ[ῆ]ι π[ό]λει π[ά]σα]ς καὶ τῆ]ν | χώραν· ὅ[σοι δ'] ἐν Πριην[η]ι —.c.8... | αἷς ἂν δέω[νται] .4-5. | τὸ δε[ξ].c.5. | καὶ Μυρσ[η]λειωγ] [κ]αὶ Π[ε]διεωγ] γῆν, τὴν δὲ περὶ] χώραγ | [γ]ινώσκω ἐμῆν εἶναι, τοὺς δὲ κα[τοικοῦν]τας ἐν ταῖς κόμαις ταύ]ταις φέρειν τοὺς φόρους. τῆς | δὲ συντάξεως ἀφίημι τὴν Πριηνεῖ]ον πόλιν, καὶ τὴν φρουρ[ά]ν ἐφ[—] εἰσάγει[ν —] | δια... [—] | ΟΜΜΙΑΠΟ τὰς δίκας. |[κρί]νει ὑμᾶς | [—] δικαστήριον [—] δ' ἡμᾶ[ς] — | [—] ὑμᾶς ... Yazıt Aleksandros'un buyruklarını içerse de, bunun Lysimakhos döneminde Athena *Polias* Tapınağı'na Prieneliler tarafından alıntılanarak yazıldığı düşünülmektedir. Bkz. S. M. Sherwin-White, “Ancient Archives: the Edict of Alexander to Priene, a Reappraisal”, *Journal of Hellenic Studies* 105, (1985): 69-89; Giuseppe Squillace, “Editto di Alessandro Magno Per Priene”, *Axon* 2/ 2, (2018): 153.

⁴⁷ Peter Thonemann, “Alexander, Priene, and Naulochon,” P. Martzavou, N. Papazarkadas (ed.), *Epigraphical Approaches to the Post-Classical Polis: Fourth Century BC to Second Century AD* (Oxford: Oxford University Press, 2013), 26-28.

⁴⁸ *Insch. Prien*, 1, II 9-13. Μυρσηλειωγ καὶ Πεδιεωγ γῆν, χωραγ γινώσκω ἐμῆν εἶναι τοὺς δὲ κα[τοικοῦν]τας ἐν ταῖς κόμαις ταύ]ταις φέρειν τοὺς φόρους.

⁴⁹ *Insch. Prien*, 1, II 14-15. τῆς | δὲ συντάξεως ἀφίημι τὴν Πριηνεῖ]ον πόλιν.

⁵⁰ *Insch. Prien*, 1, II 11-13. τοὺς δὲ κα[τοικοῦν]τας ἐν ταῖς κόμαις ταύ]ταις φέρειν τοὺς φόρους.

⁵¹ Ernst Badian, “Alexander the Great and the Greeks of Asia”, E. Badian (ed.), *Ancient Society and Institutions: Studies Presented to Victor Ehrenberg on His 75th Birthday*

edilen yazıtta, bölge yerlilerinin *phoros*'a tabi olması, ancak Prienelilerin *syntaksis* 'ten muaf kılınmaları bu iki ödeme arasındaki farka işaret etmiştir.

Aleksandros, Küçük Asya seferlerine başlamasından itibaren bölgedeki idari sisteme dokunmamış; Pers satraplık düzeni tüm mali düzenlemeleri ile olduğu gibi sürdürülmüş, yerli halklardan alınan vergilerin *phoros* adıyla toplanmasına devam edilmiştir.⁵² Hellen *polis*'leri ise, özel durumlar dışında⁵³ bu *phoros* ödemelerinden muaf kılınmıştır.⁵⁴ Bu yazıtta, bir Hellen *polis*'i için *syntaksis*'in konu edilmesi; Aleksandros'un, Küçük Asya'da savaş masraflarını karşılamak için bölgedeki diğer Hellen *polis*'lerinden *syntaksis* adı altında bir tür ödeme aldığı yargısının doğmasına neden olmuştur.⁵⁵ Küçük Asya *polis*'lerinin *syntaksis* ödemeleri ile yükümlü kılındığı savı üzerinden, ödemelerin olası miktarları üzerine de varsayımlarda bulunulmuş; örneğin Badian, Aspendos'un başlangıçta teslim

(Oxford: Blackwell, 1966); Sherwin-White, "Ancient archives: the edict of Alexander to Priene, a reappraisal"; Bosworth, *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great*; G. Le Rider, "Alexander in Asia Minor", A Burnett, U. Wartenberg, R. Witschonke (ed.), *Coins of Macedonia and Rome: Essays in Honour of Charles Hersh*, (London: Spink, 1998); M. M. Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor. The Case of Syntaxis", A. Mehl, A. Makhlayuk, O. Gabelko (ed.), *Ruthenia Classica Aetatis Novae. A Collection of Works by Russian Scholars in Ancient Greece and Roman History* (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013). Aleksandros'un Küçük Asya *polis*'leri ile mali ilişkileri ve *phoros-syntaksis* ayrımı Arrianos'un *Anabasis*'te aktardığı 1.17.7 ve 3.6.4 numaralı metin bölümleri üzerinden de irdelenmiştir. Ayrıntı için bkz. M. M. Kholod, "The Financial Administration of Asia Minor under Alexander the Great: An Interpretation of Two Passages from Arrian's *Anabasis*", T. Howe, S. Müller, R. Stoneman (ed.), *Ancient Historiography on War and Empire* (Oxford: Oxbow Press, 2017), 136-148.

⁵² Bosworth, *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great*, 229; Nawotka, *Alexander the Great*, 125. Değişen şey, satrapların bizzat Aleksandros tarafından görevlendirilmiş Makedonlar olmasıdır. Hellespontos Phrygia'sı yeni satrapı için bkz. Arr. *Anab.* 1.17.1; İonia kıyılarını da içine alan satraplık bölgesi Lidya'nın yeni satrapı için bkz. Arr. *Anab.* 1. 17-7-8.

⁵³ Örneğin Ephesos, daha önce Perslere ödediği *phoros*'u, kendi territoryumunda bulunan Artemis Tapınağı'nın hazinesine ödemekle yükümlü kılındı (Arr. *Anab.* 1.17.10). Ancak tapınağın hazinesi de Ephesosluların idaresindeydi ve bu durumda *phoros*'u kendi hazinelerine ödeyecekler ve bununla Makedon kralı adına kendi territoryumlarında bulunan Artemision'un tadilat giderlerini karşılamış olacaklardı. Bkz. Nawotka, *Alexander the Great*, 129.

⁵⁴ Aleksandros'un Hellen *polis*'lerine bağışladığı vergi (*phoros*) muafiyeti, İlion'dan geçişinden itibaren kaynaklarda konu edilmektedir (Strab. 13.1.26).

⁵⁵ Badian, "Alexander the Great and the Greeks of Asia", 52; Bosworth, *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great*, 254; Sherwin-White, "Ancient archives: the edict of Alexander to Priene, a reappraisal", 85; Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor", 87- 88.

olmayı kabul ettiği ve ödeyeceğini taahhüt ettiği 50 talantonluk bütçenin,⁵⁶ Makedonların talep ettiği *syntaksis* ödemesi olduğunu ileri sürmüştür.⁵⁷

Nawotka ise Priene yazıtında konu edilen, Prienelilerin *syntaksis*'den muaf tutulmasını, buradaki olası garnizon ile ilişkilendirmektedir. Yazıtta *syntaksis* muafiyetinin beyan edildiği cümle, *φροvp[ò]v* ifadesi ile devam eder, dolayısıyla garnizona ilişkin bilgi verecektir ancak yazıtın devamı kırıktır. Aleksandros, Küçük Asya'ya geçişinden itibaren bölge *polis*'lerine *aphrouria* ayrıcalığını sunsa da güvenlik gerekçeleriyle Makedon garnizonu yerleştirdiği *polis*'ler de olmuştur. Örneğin Ephesos'ta gerçekleştirdiği tüm düzenlemelerin ardından burada tekrar bir *stasis* durumuna önlem olarak bir garnizon bırakmıştır.⁵⁸ Nawotka, Aleksandros'un gelişinin ardından Priene'de de garnizon kurulmuş olduğunu savunurken, bu garnizonun Makedon askerleri değil, bizzat Prieneli askerlerden oluşturulduğunu ileri sürerek ve bu olasılığa dayanarak Priene'nin *syntaksis*'den muaf kılındığını savunmaktadır.⁵⁹ Küçük Asya *polis*'lerinden toplanan *syntaksis* ödemeleri üzerine somut kanıtlarla kesin sonuçlara ulaşılamasa da *syntaksis* ödemelerinin toplandığı fikri yaygın olarak kabul görmüş, yapılan ödemelerin İÖ 330 yılında Ektebana'da Aleksandros'un Panhellenik savaşın sonunu ilan etmesi ve ardından Hellen askerlerin yurtlarına gönderilmesiyle son bulmuş olması ihtimali vurgulanmıştır.⁶⁰

Plutarkhos, Hellenler hakkında bir değerlendirmeye yer verirken onların olumsuz ifade barındıran kimi kavramları başka kelimelerle daha uygun biçimde ifade ettiklerini konu etmiştir.⁶¹ Bu kapsamda Hellenlerin, örneğin *pornē*'leri (fahişe), *hetaira* (dost) olarak adlandırdıkları ifade edildikten sonra *phoros* ve *syntaksis* kavramları da aynı kapsamda ele alınmış ve aslında böylelikle *phoros* ile *syntaksis* arasındaki farkın belirsizliğine de işaret edilmiştir. Bu bağlamda ele alındığında, *phoros* ve *syntaksis* arasındaki ilk ayırım, I. Attika-Delos Deniz Birliği ve II. Attika-Delos Deniz Birliği'ne üye müttefikler tarafından Birlik (*symmakhia*) hazinesine sağlanan finansal desteği açıklama bağlamında ortaya

⁵⁶ Arr. *Anab.* 1. 26.3.

⁵⁷ Badian, "Alexander the Great and the Greeks of Asia", 49, 65 dn. 50.

⁵⁸ Polyain. *Strat.* 6. 49; Kholod, "The Garrisons of Alexander the Great", 250, 253, 255.

⁵⁹ Nawotka, "Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great", 29; Kholod ise bu görüşe karşı çıkarak bölgede garnizon kurulmadığını savunur. Bkz. M.M., Kholod, "The Garrisons of Alexander the Great in the Greek Cities of Asia Minor", *Eos. Commentarii Societatis Philologiae Polonorum* 97/2 (2010): 251-252.

⁶⁰ Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor", 90; Nawotka, *Alexander the Great*, 133.

⁶¹ Plut. *Sol.* 15.2.

çıkılmaktadır.⁶² Atina, olasılıkla İÖ 5. yüzyıl dış politikaları kapsamında *phoros*'a yüklediği dayatmacı ifadeden kaçınmak amacıyla İÖ 378 yılında kurduğu II. Attika-Delos Deniz Birliği'ne üye devletlerin yaptığı ödemeleri *syntaksis* adıyla toplamıştır.⁶³ Daha sonra, Pers Devleti'ne karşı yapılacak saldırının bütçesine destek olmak açısından Korinthos Birliği'ne üye devletlerce ödenecek finansal desteğin ifadesinde de *syntaksis* kullanılmıştır. Priene'deki yazıtta *syntaksis* ifadesinin kullanımı, Priene'nin ve hatta Aiolis ve Ionia'daki diğer *polis*'lerin de Aleksandros tarafından Korinthos Birliği'ne dahil edildiğini düşündürse de⁶⁴ Aleksandros'un Küçük Asya'daki *polis*'leri bu örgütlenmeye dahil ettiği fikri kabul görmemiştir.

Diğer yandan; Aleksandros'un Küçük Asya'da Ionia ve Aiolis kıyı *polis*'leri ile ilişkilerinde *dēmokratia* yönetimlerini desteklemesi ve bu diplomasisinde *polis*'lerin bağımsızlıklarına işaret edecek türden söylemleri vurgulamış olması, Küçük Asya kıyısındaki ada *polis*'lerinden de karşılık bulmuş; Khios, Tenedos, Kos, Mytilene, Eresos ve tüm Lesbos *polis*'leri Makedonya tarafına geçmiş, olasılıkla Korinthos Birliği'ne dahil edilmişlerdir.⁶⁵ Örneğin Khios'taki bir stel, İÖ 332 yılında Aleksandros'un bir buyrukla burada *dēmokratia* yönetimini desteklediğini göstermektedir. Khioslulara yazdığı buyruğunda; sürgünlerin geri dönmesini, yönetimin *dēmos*'a verilmesini ve *nomogrophos*'ların (yasa hazırlayıcı) seçilerek yasaların yeniden *dēmokratia*'ya uygun bir şekilde yazılması talimatlarını bildirmiştir.⁶⁶ Ancak Khios'ta *dēmos* yönetimini desteklemesine rağmen, yazıtta *eleutheria* ya da *autonomia*'yı konu etmemesi, aksine onlardan Hellen Birliği donanmasına yirmi *trirem* vermesini, Khios'ta bir garnizon kurulmasını ve barbarlara karşı olan savaşta ihanet içinde olanların Hellen Birliği'ne ait *synedrion*'da⁶⁷ yargılanacak olmalarını bildirmesi, Hellen Birliği'ne dahil olan *polis*'ler üzerinde nasıl bir politika izlediğinin kanıtı olarak değerlendirilmektedir.⁶⁸ Hatta bu durum, özellikle *autonomia*'nın

⁶² Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 52; Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor", 86.

⁶³ A. J. Heisserer, *Alexander the Great and the Greeks: The Epigraphic Evidence* (Norman: University of Oklahoma Press, 1980), Introduction xxv.

⁶⁴ Bu görüş için bkz. Badian, "Alexander the Great and the Greeks of Asia", 52.

⁶⁵ Wallace, "Alexander and Democracy in the Hellenistic World", 51.

⁶⁶ Syll³ 283; GHI 84a; ὅπως μηδὲν ἐναντίον ἢ τῆ δημοκρατίαι μηδὲ τῆ τῶν φυγάδων καθόδοι (II.5-6); Wallace, *The Freedom of the Greeks*, 243.

⁶⁷ *Synedrion*, siyasi örgütlenme içindeki müttefik *polis*'lerin delegelerinden oluşan bir üst yönetim kuruludur. Burada alınan kararlar (*δόγμα*) tüm birlik üyelerini kapsamaktadır. Ayrıca *synedrion*, alınan kararlara karşı suç işleyenlerin yargılandığı bir üst mahkeme olarak da görev yapmaktadır. Heisserer, *Alexander the Great and the Greeks*, xxiii-xxxiv.

⁶⁸ A. Chaniotis, "Illusions of Democracy in the Hellenistic World", *Athens Dialogues* (2010): 9-10; Aleksandros'un, *polis*'ler arası anlaşmazlıklarda aynı zamanda yargı kurulu olarak

Küçük Asya'ya geçişinden itibaren vaat edilmesi, Aleksandros'un "Asya'nın kralı" olarak çağırılmasıyla beraber yorumlanmaktadır.⁶⁹

Diodoros, Aleksandros'un Karia'ya geçtiğinde *autonomia* ve *aphorologesia* vaatlerini sürdürdüğünü aktarmıştır.⁷⁰ Ancak yazıtlar, konunun yerel düzlemde ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öyle ki bölge *polis*'lerindeki siyasal erkin yürütülmesi, yerel düzlemde farklılıklar sunmaktadır. Örneğin *dēmokratia* siyasal düzeninin, Tralleis dışında sadece Karia'nın Ionia sınırına yakın bir bölgede bulunan Iasos *polis*'inde belirgin biçimde sürdürüldüğü tespit edilmiştir.⁷¹ Iasos'taki durum, yine Atina tipi *dēmokratia* örneğindeki formüle uygun olarak hazırlanan yazıtlar üzerinden değerlendirilmiş ve bu yazıtlarda⁷² yine *boulē* ve *dēmos*'un karar alışlarına ilişkin kayıtlar yol gösterici olmuştur.⁷³

görev yapan ortak meclisleri *synedrion*'a, *polis* üstü yetkilerle müdahil olarak alınan kararlara ilişkin yasaları bizzat yorumlamasına ilişkin bkz. Badian, "Alexander the Great and the Greeks of Asia", 38-39; Tarn, *Alexander the Great*, 202. Aleksandros'un Küçük Asya'ya geçişinden itibaren güçlenen otoritesi ve Korinthos Birliği'ne üye *polis*'ler ile olan ilişkilerinde kendi otoritesine dayalı buyruklarına ilişkin olarak bkz. Wallace, *The Freedom of the Greeks*, 48.

⁶⁹ Ayrıntı için bkz. S. Ziesmann, *Autonomie und Münzprägung in Griechenland und Kleinasien in der Zeit Philipps II und Alexanders des Großen* (Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2005), 60.

⁷⁰ Diod. 17, 24, 1- 2.

⁷¹ Nawotka, "Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great", 25.

⁷² I.Iasos 59, 1-3: ἐπὶ στε[φανηφό]ρου Διοδώρου τοῦ — | μὴνὸς Ἀφροδισίωνος ἔκτην ἰσταμένου· ἔδοξε | τῆν βουλῆν καὶ τοῖς δήμοι· Ἀπολλόδοτος Βρυάξιος = ...oğlu Diodoros'un *stephanephorosluğu* sırasında, *Aphrodisionos* ayında. *Boulē* ve *dēmos* karar verdi; I.Iasos 60, 1-14: [ἐ]πὶ στεφανη[φόρου] Ἀνδρονικίδου | τ[οῦ] Ἰσοδίκου· μ[η]νὸς Ἀδωνίωνος, [ἐ]κτῆν ἰσταμ[ένου]· Κλεανδρίδας | Κλεάνδρου [ἐ]γραμμάτευεν, Φορμίων | Με[λ]άνθου ἐπ[ε]στάται· ἔδοξεν τῆν | βου[λ]ῆν καὶ τοῖς [δήμοι]· πρυτάνεων | γ[νω]μῆ· ἐπειδ[ὴ] — | Μ[α]κεδῶν ἐξ Α[—] ἀνὴρ καλὸς καὶ | ἀγ[α]θὸς ἐστίν [περὶ τὴν | πόλιν τὴν Ἰασ]έων καὶ π[ρο]θύμως ὑπηρετεῖ τοῖς | ἀεὶ ἀ[φικνου]μένους Ἰασέων, ἐπηνήσθαι | αὐ[τὸν] ὑπὸ τ[οῦ] δήμου — | καὶ εἶν[αι] αὐ[τὸν] πρόξενον — καὶ εὐ[εργέτ]ην τῆς πόλεως τῆς Ἰασέων·] = *Isodikos*'un oğlu *Andronikidos*'un *stephanephorosluğu* sırasında, *Adonionos* ayında, altıncı günde; *Kleandros*'un oğlu *Kleandridas* *grammateusluk*, *Melanthos*'un oğlu *Phormios* başkanlık etti: *Boulē* ve *dēmos* karar verdi: *prytaneis*'lerin önerisiyle; *Makedon* oğlu *Iasoslular* ve *polis*'leri için iyi ve soylu olduğundan ve daima *Iasosluların* gelişine istekli olduğundan onun *dēmos*'u tarafından övülmesine ve *Iasos* şehrinin *proksenosu* ve *euergethesi* olmasına. *Iasos*'ta *boulē* ve *dēmos* tarafından alınan diğer onurlandırma kararları için bkz. I. Iasos 32,42,54; SEG XXXVI, 982.

⁷³ Iasos, Aleksandros'tan sonra satrap Asandros'un yönetimine girmiş, fakat Antigonos'un komutanı Polemaios tarafından İÖ 313 yılında satraptan kurtarılmıştır (Diod. 19.75.5). İÖ 309'da Ptolemaios'un yönetimine geçer ve bu dönemden (İÖ 309-305) günümüze bir yazıt ulaşmıştır. Buna göre *Iasoslular* Ptolemaios tarafından *eleutheros*, *autonomos*, *aphrouretos* ve *aphorologetos* ilan edilmişler (I.Iasos 2, 49-51) ve sonrasında yine Ptolemaios tarafından *eleutheria* ve *autonomia*'ları onanmıştır (I.Iasos 3).

Antik yazında Dor *heksapolis*'i arasında geçen ve hatta İÖ 6. yüzyılda Naukratis'deki *Hellenion*'un kuruluşunu sağlayan *polis*'lerden biri olan⁷⁴ Karia Bölgesi'ndeki Knidos'un Aleksandros'un gelişiyle değişen siyasi koşulları da *dēmokratia* düzenine işaret etmiştir. Hornblower,⁷⁵ İÖ c. 332 yılına tarihlenen bir Knidos yazıtında geçen Knidosluların *dēmos*'u ifadesine⁷⁶ dayanarak; Ziesmann⁷⁷ da İÖ 330'ların sonlarına tarihlenen *ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ/ ΔΑΜΟΚΡΑΤΙΑΣ* lejantlı sikkelere⁷⁸ dayanarak Knidos'ta yönetimi *dēmos*'un üstlendiğini ileri sürmüştür.⁷⁹

Halikarnassos'un durumu ise, kaynaklara dayalı olarak yoruma açık görünmektedir. Antik kayıtlarda⁸⁰ Halikarnassos'un kuruluşu itibariyle Hellen, Dor kökenleri anlatılmaktadır.⁸¹ Halikarnassos, I. Attika-Delos Deniz Birliği üyelerindedir,⁸² İÖ 5. ve 4. yüzyıl yazıtlarında Halikarnassos'un hem *polis* niteliği hem de burada yoğun miktarda yerli nüfusun yaşadığı vurgulanmıştır.⁸³ Strabon, Pers satraplık bölgesi olduğu süreçte, Mausolos yönetiminde İÖ c. 370'li yıllarda yöresindeki 6 *polis*'in Halikarnassos'a bağlandığını yazmıştır.⁸⁴ Tam da bu süreçte, Mylasa olan bölge başkenti (*basileion*), Halikarnassos olarak değiştirilmiştir. Halikarnassos, Persler açısından bu konumu ile Aleksandros'un gelişine güçlü bir direniş göstermiş; Küçük Asya'da Miletos ile birlikte, Makedonlara en güçlü direnişi sergileyen *polis* olarak antik yazında konu edilmiştir.⁸⁵ Hatta buranın, uzun süren direnişinin ardından ele geçirilme sürecinde ateşe verildiği ve ardından bölgeye bir Makedon garnizonunun bırakıldığı yönde edebi kayıtlar mevcuttur.⁸⁶

⁷⁴ Hdt. 2.178.2.

⁷⁵ S. Hornblower, *Mausolus* (Oxford: Clarendon Press 1982), 116.

⁷⁶ Syll.³ 290.

⁷⁷ Ziesmann, *Autonomie und Münzprägung in Griechenland und Kleinasien*, 131.

⁷⁸ B.V. Head, *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics* (Oxford: Clarendon Press, 1911), 616; *SNG Cop. Caria* 305.

⁷⁹ Knidos'un konu edilen sikkeleri üzerine yorum için bkz. R.H.J. Ashton, "Late Classical/Early Hellenistic Drachms of Knidos", *Revue Numismatique* 154: 91.

⁸⁰ Hdt. 7.99.3; Paus. 2.30.9, 32.6; Strab. 14.2.16.

⁸¹ P. Flensted-Jensen, "Karia", Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 1115.

⁸² Attika-Delos Deniz Birliği, Karia Bölgesi İÖ 454/3 (IG I²59.IV.13) – İÖ 429/8 (IG I²82.IV.15) vergi listelerinde kayıtlıdır.

⁸³ Atina ile ilişkileri bağlamında Halikarnassos *polis*'i üzerine IG I³ 103, yerli nüfusun yoğunluğuna ilişkin olarak Halikarnassos istimlak kayıtları için SEG XLIII 713 ve bölge *polis*'leri arasında yapılan anlama metninde geçen Kariahi isimler için SEG XL 991.15-16 kaynak gösterilir. Ayrıntı için bkz. Flensted-Jensen, "Karia", 1115-6.

⁸⁴ Strab. 13.1.59.11; εἰς μίαν τὴν Ἀλικαρνασσὸν συνήγαγεν.

⁸⁵ Plut. *Alex.* 17.2. 1

⁸⁶ Arr. *Anab.* 1.23.4-6; Diod. 17. 25-26

Halikarnassos'un sonraki durumu ise, epigrafik bir belge ve Plinius'un aktarımları üzerinden değerlendirilir. Bu bağlamda öncelikle Plinius'un aktarımları yol gösterici olmuştur. Daha önce Mausolos'a atfedilen Halikarnassos'un *synoikismos* sürecini Plinius, *Naturalis Historia* adlı eserinde, Aleksandros'un bölgeye gelişi ile ilişkilendirmiş, Aleksandros tarafından 6 *oppidum*'un Halikarnassos'a verildiğini konu etmiştir.⁸⁷ Epigrafik belge ise, Plinius'un Halikarnassos'a verilen *oppidum*'lar arasında saydığı Ouranion'da İÖ geç 3. yüzyıla tarihlendirilen Phantias adlı biri için hazırlanan onurlandırma yazıtıdır.⁸⁸ Bu yazıtta konu edilen *μηνός Έλευθερίωνος* ifadesi, Hellenistik *polis*'lerin kullandıkları takvimler ve ay adları bağlamında değerlendirilir. Öyle ki *polis* takvimlerindeki ay adları, *polis*'ler arası bağlantılar ve ilişkilere ve de daha geniş düzlenme bölge tarihine ilişkin ipuçları barındırır.⁸⁹ Ouranion'daki bu yazıtta konu edilen *Eleutherios* ayının, Halikarnassos'ta da görüldüğü ve *Eleutherios* ay adlarının, Aleksandros'un bölgeyi ele geçirip bu iki *polis*'e *autonomia*'larını bahşetmesinden sonra takvimlerde yerini aldığı ileri sürülmektedir.⁹⁰

Diğer çoğunluk Karia *polis*'indeki durum ise, bölgenin Aleksandros'tan önceki dönemlerde nüfuzlu yerel aileler tarafından yönetiliyor olmasıyla⁹¹ ve Aleksandros'un da bu ailelere karşı izlediği uzlaşılı politikası ile bağlantılı olarak açıklanabilir. Öyle ki Karia'nın bölgesel olarak *autonomia*'sının yasal bir statü kazanması, Halikarnassos'daki güçlü Pers direnişinin kırılmasının ardından Aleksandros'un, tüm bölge yönetimini teslim ettiği Hekatomnos kızı Ada tarafından evlat edinilmesinden sonra gerçekleşmiştir.⁹² Ancak yazıtlar, bölgede bulunan diğer *polis*'lerde *dēmokratia* siyasal düzenin etkinliğine işaret etmez. Bu *polis*'lere ait dekretlerde karar organları, “*ἔδοξε τῆι βουλῆι καὶ τῶι δήμῳ*” ya da “*ἔδοξε τῶι δήμῳ*” şeklinde açıkça değil, üstü örtülü biçimde ifade edilmiştir.⁹³

⁸⁷ Plin. *Nat.* 5.107, ... Halicarnassus, sex oppida contributa ei sunt a Magno Alexandro...

⁸⁸ SEG XLII, 1019: ἐπι στεφανηφόρου Μελανός του | Ἑστιαίου, μηνός Έλευθερίωνος: ἔδοξε τῆι βουλῆι καὶ τῶι [δήμῳ· γ]νώμη προστατῶν.

⁸⁹ Konu üzerine bkz. Sevgi Gerçek, *Hellenistik Çağ Batı Anadolu Takvimleri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011).

⁹⁰ Yorum için bkz. SEG XLII, 1019. Ayrıca Küçük Asya'nın batısında kullanılan takvimlerde ay adlarına ilişkin olarak bkz. A.E. Samuel, *Greek and Roman Chronology: Calendars and Years in Classical Antiquity* (Munich: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1972), 133.

⁹¹ İÖ 5. yüzyıldan Aleksandros öncesi döneme kadar Karia Bölgesi yerleşimlerinde egemen kimi ailelerin hüküm sürdüğü, antik yazına ve yazıtlara yansımıştır. Örneğin Alabanda için bkz. Hdt. 7.195; Killareis için bkz. IG I³ 71.II.96-97; Kindye için bkz. IG I³ 71.I.155-56; Mylasa ve Syangela için bkz. IG I³ 284.7-8. Flensted-Jensen, “Karia”, 1108.

⁹² G. Bockish, “Die Karer und ihre Dynasten”, *Klio* 51 (1969): 169; Ziesmann, *Autonomie und Münzprägung in Griechenland und Kleinasien*, 60.

⁹³ Nawotka, “Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great”, 25.

Belirsizlik ise, alınan kararlarda sadece *polis* adlarına bağlı olarak kullanılan *ethnikon*'ların kullanılmasında kendini göstermektedir. Örneğin; Koranza *polis*'inden İÖ 323 yılına tarihlenen bir yazıtta⁹⁴ “Koarendeisliler karar aldı” ifadesi mevcuttur. Benzer biçimde İÖ 334-331 arasına tarihlendirilen⁹⁵ Kaunos yazıtının ilk satırında “ἔδοξε Καυ[ι]οῖς” “Kaunoslular karar aldı” ifadesi bulunur.⁹⁶ *Polis* adına karar alanların bu şekilde sadece *polis ethnikon*'ları ile ifade edilmesi, İÖ 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen bölgedeki diğer *polis*'lerin yazıtlarında da kendini göstermiş; örneğin *oligarkhia* yönetimindeki Knidos'dan gelen yazıtlarda⁹⁷ “ἔδοξε Κνιδίοις” (*Knidoslular karar verdi*) ifadelerine rastlanmıştır. *Dēmokratia* siyasi düzeninin yasama organlarındansa, karar mercilerinin bu şekilde *polis ethnikon*'ları ile ifade edilmesi, kimi Karia *polis*'lerinde *oligarkhia* düzenini sürdüren elit ailelerin, Aleksandros'un gelişinin ardından yönetimdeki yetkinliklerini kaybetmedikleri yönünde yorumlanmıştır.⁹⁸

Karia Bölgesi'nin ardından Lykia, Pamphylia ve Kilikia *polis*'lerindeki siyasi düzenlere ve dönüşümlere ilişkin veriler netliğini kaybetmektedir. Öyle ki bu bölgelerdeki yerli unsurların ağırlığı antik yazına yansımış, bölge halkları bir genelleme içinde *barbaroi* olarak nitelenmişlerdir.⁹⁹ Aleksandros, İÖ 333 yılında önce Lykia Bölgesi'ne gelmiş ve Nearchos'u Lykia Bölgesi'nin ve Tauros Dağı'na kadar olan yörenin satrabı olarak atamıştır.¹⁰⁰ Bu bölge içinden, Aleksandros ile ilişkiler bakımından Telmessos, Ksanthos, Pinara, Patara ve Phaselis öne çıkmıştır.¹⁰¹

⁹⁴ I.Stratonikeia 501, 4 ἔδοξε Κοαρηνδεῦσιν.

⁹⁵ Bu yazıtla ilişkin bilgiler için bkz. Livia De Martinis, “Alexander in Asia Minor. Reconsidering a Greek-Carian Inscription from Kaunos”, Bearzot Cinzia e Franca Landucci (ed.), *Alexander's Legacy*, Centro Ricerche e Documentazione sull'antichità Classica Monografie 39 (Roma: “L'Erma” di Bretschneider 2016), 219-236.

⁹⁶ Karar organlarının *polis* adlarına bağlı *ethnikon*'lar ile ifade edildiği diğer yazıt örnekleri için bkz. Nawotka, “Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great”, 25.

⁹⁷ I.Knidos 605, ἔδοξε[αυ Κνιδί]- [οι]; I.Knidos 603, 1: ἔδοξε Κνιδ[το]-; I.Knidos 604, 1: [ἔδοξε Κνιδίοις.

⁹⁸ Nawotka, “Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great”, 25; Ayrıca Halikarnassos'un direnişi sürecinde adı geçen ve İÖ 453/2'den 421/1 yılına dek Attika-Delos Deniz Birliği Vergi Listeleri'nde de kaydı bulunan Karia *polis*'i Myndos ise, Perslerle olan bağlarından dolayı Aleksandros'a ait *basilike khōra*'ya dâhil edilmiştir. Bkz. S. Vacante, “Alexander the Great and the polis of Iasos: Salt and Democracy? Notes on the “Little Sea” Inscription (Iassos 24+30) and the Ekklesiastikon Decree (Iassos 20)”, *Klio* 93 (2011): 324. Myndos'un vergi listelerindeki kayıtlarına ilişkin bkz. *IG* I³ 260.VI.16, *IG* I³ 285.1.92-93. Flensted-Jensen, “Karia”, 1129.

⁹⁹ Hdt. 1.173.1; Xen. *An.* 1.2.15-19; Arr. *Anab.* 1.26.1-28.1, 2.4.4-7.2.

¹⁰⁰ Arr. *Anab.* 3.6.6.

¹⁰¹ Arr. *Anab.* 1.24.4.

Bunlar içinden ise Aleksandros'un geldiği vakitte sadece Phaselis'in *polis hellenis* niteliği gösterdiği belirlenmiştir.¹⁰²

Phaselis'in Lykia Bölgesi içindeki konumu, Phaselisliler ile Kariyalı Maussolos arasında yapılan bir anlaşmanın kayıtlı olduğu yazıt üzerinden yorumlanmaktadır.¹⁰³ Bu anlaşma, olasılıkla İÖ 367-360 yılları arasındaki Satrap ayaklanmalarından sonra yapılmıştır.¹⁰⁴ Yaşanan isyan hareketlerinden sonra Persler, kendilerine gösterdiği itaate istinaden Karia Bölgesi satrabı Maussolos'a, tüm Lykia'nın kontrolünü bırakmışlardır. Bu yazıtta ise, Lykia coğrafyasında bulunan Phaselisliler ile Mausolos'un birbirlerine olan borçlarının 3 ay içinde ödenmesi gerekliliği konu edilmektedir. Burada Phaselisliler ile Mausolos'un, anlaşmanın tarafları olarak eşit şartlarda değerlendirilmesi, Phaselis'in, bölgedeki kontrolün dışında bırakıldığı ve Pers hâkimiyeti altında *autonomia*'sını koruduğunun kanıtı olarak düşünülmektedir.¹⁰⁵ Phaselislilerin Aleksandros'a, henüz Phaselis'e gelmeden teslimiyetlerini bildirmeleri¹⁰⁶ ve İÖ 306-301 arasında tarihlenen, Samosluların Phaselisli Arkhepolis oğlu Timophanes adlı birine yurttaşlık ve *proksenos*'luk bahsettiklerine ilişkin yazıt¹⁰⁷ bir arada değerlendirildiğinde Aleksandros'un bölgeye egemen olduğu süreçte ve sonrasında Phaselis'in mevcut statüsünü koruduğu yorumlanabilir.

Pamphylia Bölgesi'nde öncelikle Perge, ardından Side ele geçirilmiştir. Aleksandros ile ilişkileri bakımından ise Aspendos öne çıkmıştır. Aspendos'un kuruluşu itibarıyla bir Argos *apoikia*'sı olduğu konu edilmektedir.¹⁰⁸ Aspendos'un Hellas kökeni, İÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen ve Argos, Nemea'da bulunan Zeus Tapınağı'ndan gelme bir yazıt ile desteklenmiştir. Bu yazıt, Argoslular ile Aspendoslular arasındaki *syngeneia*'ya ve Argosluların Aspendoslulara yurttaşlık hakkı tanıdığına

¹⁰² Ayrıntı için bkz. A. G. Keen, M. H. Hansen, "Lykia", Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 1140.

¹⁰³ TAM II, 1183.

¹⁰⁴ A. G. Keen, *Dynastic Lycia: A Political History of the Lycians and Their Relations with Foreign Powers c. 545-362 BC*. (Leiden: Brill, 1998), 235; Nihal Tüner Önen, *Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008), 106; Nihal Tüner Önen, "Phaselis'li Entelektüeller I: Theodektes Rhetor, Tragedya Yazarı ve Bir Bilmecce Ustası", *Cedrus* 6/1 (2013): 132.

¹⁰⁵ Keen, *Dynastic Lycia*, 235; Nihal Tüner-Önen, *Phaselis Antik Kenti*, 304.

¹⁰⁶ Arr. *Anab.* 1.24.5.

¹⁰⁷ IG XII 6, 1:32; Keen, Hansen, "Lykia", 1140.

¹⁰⁸ Strab.14.4.2.

tanıklık etmektedir.¹⁰⁹ Ancak Aleksandros'un bölgeye geldiği döneme ilişkin yazıtlarda¹¹⁰ kullanılan dil, Aspendos'ta önemli oranda yerli Pamphylia nüfusunun varlığına işaret etmiştir.¹¹¹ Aspendoslular, önce Aleksandros'a teslim olmuşlar ve ona 50 talanton ile ordulara atlarını bağışlamayı taahhüt etmişler,¹¹² daha sonra ise büyük bir direnişe geçmişler; başarılı olamayınca topraklarında garnizon kurularak Makedonlara yıllık *phoros* ödemekle cezalandırılmışlardır.¹¹³ Aspendosluların başlangıçtaki taahhütlerine sadık kalmamaları ve Aleksandros ile yaptıkları anlaşmayı bozmuş olmaları, diğer *polis*'lerden farklı olarak siyasi ve ekonomik ayrıcalıklar edinmemelerinin başlıca nedeni olarak gösterilmiştir.¹¹⁴

Pamphylia Bölgesi'nden Pisidia'ya yönelen Aleksandros; Termessos, Sagalassos üzerinden Phrygia'ya, buradan Küçük Asya'nın içlerine ilerlemiş, Galatia ve Kappadokia Bölgeleri'nden geçerek tekrar güneye inmiştir. Kilikia'daki *polis*'ler arasından özellikle Mallos ve Soloi, Aleksandros ile ilişkileri bağlamında öne çıkmışlardır. Bölgedeki Syennesis Hanedanlığı İÖ 401 yılındaki Kunaksa Savaşı'nın ardından özerkliğini kaybetmiş ve Kilikia doğrudan merkeze bağlı Pers satraplarının yönetimine girmiştir. Pers Satraplık Dönemi'nde (İÖ 385-333) Mallos'un farklı tiplerde yoğun miktarda bastığı sikkeler, yerleşimin karakterine ilişkin fikir vermektedir. Örneğin ön yüzünde Kronos başı, arka yüzünde Demeter'in temsil edildiği sikkeler ya da ön yüzünde bir asaya dayanmış Baal, arka yüzünde Ahura Mazda tasvirli sikkeler yerleşim üzerindeki doğu ve batı etkilerine işaret etmektedir.¹¹⁵ Ancak Mallos'un kurucu atası, Troia Savaşı'nın ardından bölgeye gelen Argoslu Amphilokhos olarak kabul

¹⁰⁹ SEG XXXIV.282. 4-5: Ασπ[εν]δίους συγγενέ[σι και ἀποίκ]οις Ἀργείων πολιτεῖαν ἤμεν εν Ἀργεῖ. Bu yazıtı konu eden kaynaklar, Lee E. Patterson, *Kingship Myth in Ancient Greece*, (Austin: University of Texas Press, 2010), 90; Antony G. Keen, Tobias Fischer-Hansen "The South Coast of Asia Minor (Pamphylia, Kilikia)", Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 1214.

¹¹⁰ SGDI 1259-64; SEG XXXVIII 1364-94, 41 1304-21

¹¹¹ Keen, Fischer-Hansen, "The South Coast of Asia Minor (Pamphylia, Kilikia)", 1215.

¹¹² Arr. *Anab.* 1.26.2-3.

¹¹³ Arr. *Anab.* 1, 27, 3-4; Aspendos için mevcut en erken yazıt, İÖ 301-298'e tarihlendirilir ve Aspendosluların *dēmos*'u tarafından alınan bir *euergesia* kararının ilanını konu eder. Bkz. SEG, XVII, 639; G. E. Bean "Inscriptions in the Antalya Museum", *Belleten* 22/85, (1958): 58, no.63: ἐπὶ δημιουργοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Δη|μοχάριος, ἐκκλησίας κυρίας γεν|ομένης, ἔδοξε τῷ δήμῳ τῷ Ἀσπενδίων. "Demokharis'in oğlu Apollonios'un demouros'luğu sırasında, olağan ekklesia toplantısında Aspendosluların dēmos'u karar verdi."

¹¹⁴ Nawotka, *Alexander the Great*, 146.

¹¹⁵ Sikkeler için SNG *Cop. Cilicia* 164, 165, *Suppl.* 580-581; SNG *von Aulock*, 5705-6, 5708-10. Keen, Fischer-Hansen, "The South Coast of Asia Minor (Pamphylia, Kilikia)", 1219.

edilmiş ve Mallos'ta Amphilokhos adına kahraman kültü kurulmuştur.¹¹⁶ Kendisinin de Heraklesoğulları üzerinden Argos kökenli olduğu ileri sürülen Aleksandros,¹¹⁷ Mallosluları bu köken iddialarına istinaden *phoros*'tan muaf kılmıştır.¹¹⁸

Kilikia Bölgesi'ndeki Soloi halkı ise, Hellas'a dayandırılan soy bağları, *syngeneia* iddialarına rağmen¹¹⁹ güçlü Pers taraftarı eğilimleri nedeniyle önce *phoros* ödemeye ve topraklarında garnizon barındırmaya mahkûm edilmiştir.¹²⁰ Ancak ardından dağlık Kilikia'daki kimi yerli halkların direncinin kırılması ve komutanlarından gelen iyi haberler dolayısıyla Aleksandros, Soloi'da bulunan Asklepios kutsal alanında Hellen tarzında müzik, edebiyat ve atletizm yarışları düzenlemiştir. Ayrıca Arrianos, Aleksandros'un Soloi'da *dēmokratia* düzenini tesis ettiğini de aktarmıştır.¹²¹ Olası tüm yerli karakterlerine rağmen Aleksandros'un Mallos ve Soloi'a Hellen karakterli diğer yerleşimlerden farklı muamelede bulunmadığı yorumlanmaktadır.¹²² Makedon kralının bu tutumu ise, Issos Savaşı öncesi arkasını güvenceye alma diplomasisi ile ilişkilendirilir¹²³ ve devamında gerçekleşen olaylar da onun bu niyetteki diplomasisini doğrulamaktadır. Öyle ki kaynaklar, Issos Savaşı'ndan birkaç ay sonra İÖ 332 yılı başlarına tarihlendirilen Tyros kuşatmasında Soloi ve Mallos'un üç savaş gemisi ile Makedon donanmasına destek olduğuna işaret etmektedir.¹²⁴ Konu, Aleksandros'un Küçük Asya *polis*'lerinden topladığı *syntaksis* ödemeleri bağlamında ele alındığında ise, nakdi olarak *syntaksis* ödemelerindense askeri destek sağlamanın Küçük Asya *polis*'leri açısından istisnai durumu öne çıkarılmaktadır.¹²⁵

Görüldüğü gibi Aleksandros'un Likya, Pamphylia ya da Kilikia *polis*'leri ile ilişkilerinde, bu *polis*'lerin Hellas'a dayanan köken iddiaları öne çıkarılmıştır. Bunun olası nedeni, Aleksandros'un daha önce geçtiği konu

¹¹⁶ Strab. 14.5.16; Patterson, *Kingship Myth in Ancient Greece*, 92.

¹¹⁷ Patterson, *Kingship Myth in Ancient Greece*, 85.

¹¹⁸ Arr. *Anab.* 2.5.9-6.4; Ἀργείων μὲν Μαλλωταὶ ἄποικοι ἦσαν. Mallos için "Mallosluların *dēmos*"u ibaresi bulunan mevcut en erken yazıt İÖ 2. yüzyıla tarihlenir. I. Cilicie 69; ὁ δῆμος ὁ Μαλλωτῶν; SEG XXXVII, 1312; Μαλλωτῶν ὁ δῆμος.

¹¹⁹ Aspendosluların Argos kökenleri bağlamında konu edilen yazıtta Soloi halkının da Argos kökenlerine değinilir. SEG XXXIV, 282 II 7; καθ' ἄπερ κ[α]τὰ τοῖς Σολεῦσι.

¹²⁰ Arr. *Anab.* 2.5.5; Curt. 3.7.2-3.

¹²¹ Arr. *Anab.* 2.5.8.4; Σολεῦσι μὲν δημοκρατεῖσθαι ἔδωκεν

¹²² Bu yorum ve bu yöndeki diğer görüşler için bkz. Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor", 88, dn. 23.

¹²³ Bosworth, *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great*, 58.

¹²⁴ Arr. *Anab.* 2. 20.2.

¹²⁵ Kholod, "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor", 88.

edilen Aiolis, Ionia ve kimi Karia *polis*'leri ile olan ilişkileridir. Öyle ki özellikle Priene'deki Naulokhos halkı hakkında kararlarını açıkladığı yazıt üzerinden yapılan değerlendirme, Aleksandros'un aynı bölgede yaşayan yerli halk ile Hellenler arasında ayırım gözettiğine doğrudan işaret etmektedir ve bundan yola çıkarak aynı beklenti içine giren bölge yerleşimlerinin de köken iddialarını öne çıkardıkları yorumlanabilir. Nitekim Ps. Skylax,¹²⁶ Arrianos¹²⁷ ve Strabon'un¹²⁸ Pamphylia coğrafyası içinde olduğunu konu ettikleri Side'nin Aiolis Bölgesi Kyme *polis*'ine dayandırılan köken iddialarının Aleksandros'un gelişi ile beraber ortaya atıldığının ileri sürülmesi¹²⁹ bu yorum ile uyumlu görünmektedir.

Aleksandros'un Küçük Asya'da izlediği sikke politikası da bölge *polis*'leri ile başlangıçta kurduğu ilişkilerle uyum içinde olmuş, ancak zaman içinde dönüşüm göstermiştir. Mevcut kaynaklar, Küçük Asya'daki *polis*'lerin Pers egemenliği döneminde Pers kralı adına *dareikos* ya da *siglos* darp etmediklerine işaret etmiştir.¹³⁰ Pers merkezi yönetimi, bu konuda Küçük Asya *polis*'lerine karşı ılımlı bir politika izlemiş ve *polis*'ler yerel sikkelerini darp etmeyi sürdürmüşlerdir.¹³¹ Örneğin Kyzikos elektron staterleri, Lampsakos altın staterleri ve diğer pek çok *polis*'e ait gümüş stater Pers egemenliği altında Küçük Asya *polis*'lerince darp edilmiştir.¹³² Aleksandros'un bizzat temasının konu edildiği Küçük Asya *polis*'leri de olasılıkla bu geçiş sürecinde kendi adlarına sikke darp etmeye devam etmişlerdir.¹³³ Örneğin Pers egemenliği döneminde darp edilmiş olan Erythrai ve Miletos sikkelerinin Aleksandros'un gelişinden itibaren de darp edildiğine ilişkin olarak doğrudan veriler mevcuttur.¹³⁴

İÖ 333/332 sürecindeki İssos Savaşı'ndan sonra ise şartlar değişmiş ve Aleksandros ilk kez Kilikia'da kendi gümüş sikkelerini darp etmeye

¹²⁶ Ps. Skylax, *Peripl.* 101.

¹²⁷ Arr. *Anab.* 1.26.4.

¹²⁸ Strab. 14.4.2

¹²⁹ Keen, Fischer-Hansen, "The South Coast of Asia Minor (Pamphylia, Kilikia)", 1217.

¹³⁰ Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 55-57.

¹³¹ Peter Thonemann, *The Hellenistic World: Using Coins as Sources*, (Cambridge: Cambridge University Press. 2015), 46- 47; Küçük Asya'da, Pers egemenliği altında baskın biçimde darp edilmeye devam eden yerel sikkeler, bölgelerarası ticari faaliyetlerden ziyade yereldeki ihtiyaçları karşılamak için üretilmişlerdir. Bkz. Fariz Öncü, "Persler/Akhaemenidler Dönemindeki Bölgelerarası Ticari İlişkiler Bağlamında MÖ 6. ve 5. Yüzyıl Sikke Definleri," *History Studies* 11/1, (2019): 246.

¹³² Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 50.

¹³³ Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 57.

¹³⁴ Ayrıntı için bkz. Kinns, P., "Ionia: The Pattern of Coinage during the Last Century of the Persian Empire", *Revue des Etudes Anciennes*, 91/1-2, (1989): 186, 191.

başlamıştır.¹³⁵ Ardından İÖ c. 330 yılından itibaren farklı tarihlerde faaliyete geçmiş Küçük Asya'nın batı kıyılarında kuzeyden güneye; Lampsakos, Abydos, Teos, Kolophon, Magnesia ad Meandrum ve Miletos darphanelerinde büyük oranda Aleksandros gümüş drahmeleri darp edilmiştir.¹³⁶ Bu tarihten itibaren özellikle Küçük Asya'nın batı kıyılarında Aleksandros sikkelerinin darp edilmeye başlanması, Makedon ordusu için görev yapmış ancak artık yurtlarına dönen Hellen paralı askerlere yapılacak olan ödemelerle ilişkilendirilmiştir¹³⁷. Öyle görünüyor ki bu darphanelerde tümüyle krali sikkeler darp edilmemiştir. Aleksandros sikkeleriyle beraber *polis*'ler kendi tipolojisinde sikke darp etmeye devam etmişlerdir.¹³⁸ Küçük Asya'nın batısındaki *polis*'lerde darp edilen krali sikkeler, *polis*'lerin *autonomia* yetkilerinin ihlali olarak değerlendirilmiştir.¹³⁹ Bu durum ise, başlangıçta vaat edilen politik söylemlere zaman içinde çok da itibar edilmeyeceğine işaret etmiştir. Öyle ki bu darphanelerde üretilen krali sikkeler zaman içinde *polis*'lerin yerel sikke tipolojileri üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Örneğin Price, Aleksandros staterlerinin, Lampsakos'un ön yüzünde Athena betimi olan İÖ 4. yüzyıla ait son otonom sikke basımları üzerindeki etkisini konu etmiştir.¹⁴⁰ İÖ c. 300 yılına gelindiğinde ise, *polis*'ler kendi sikkelerini darp etmeye devam ederlerken gümüş sikkelerdeki yerel tipler yerini Aleksandros tetradrahmilerinin formuna bırakmıştır.¹⁴¹

Sonuç olarak; başlangıçta Aleksandros'un Aiol ve Ion *polis*'leri ile kurduğu ilişkiler, diğer Küçük Asya *polis*'leri ile kuracağı ilişkilerin de yönünü belirlemişti. Aiolis ve Ionia Bölgeleri'nde *dēmokratia* üzerinden izlediği diplomasi ve bununla beraber *polis*'lere vaat ettiği *eleutheria*, *autonomia*, *aphorologesia*, *aphrouria* gibi siyasi ve ekonomik ayrıcalıklar, Küçük Asya seferlerinin başlangıcında elinin güçlenmesini sağlamış, bu sayede özellikle yoğun biçimde Hellen nüfusu barındıran *polis*'leri kendi tarafına çekmesine yaramıştı. Karia'nın ardından, Likya, Pamphylia ve Kilikia'da yerel aristokrasinin nüfuzu ağır bassa da konu edilen ayrıcalıklar

¹³⁵ Thonemann, *The Hellenistic World*, 12.

¹³⁶ Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 53- 54; Margaret Thompson, "The Coinage of Philip II and Alexander III", B. Barr-Sharrar, E.N. Borza (ed.), *Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times*, (Washington, D.C.: National Gallery of Art, 1982), 113, 114; Otto Mørkholm, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri: Büyük İskender'in Tahta Çıkışından Apameia Barışına Kadar (İÖ. 336-188)*, çev. Oğuz Tekin (İstanbul: Homer Kitabevi, 2000), 55.

¹³⁷ Thonemann, *The Hellenistic World*, 47.

¹³⁸ Martin J. Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. A British Museum Catalogue, Vol. I-II*. (London: British Museum Press, 1991), 24.

¹³⁹ Mørkholm, *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri*, 55.

¹⁴⁰ Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great*, 210.

¹⁴¹ Thonemann, *The Hellenistic World*, 47.

cazibeye neden olmuş ve bu bölgelerde bulunan kimi halkların da Hellen köken iddialarını öne çıkarmalarının gerekçesi olmuştu.

Vaat edilen bu ayrıcalıkların uygulanmasında ise yerel düzlemde farklılıklar vardı ve bu durum, *polis* 'lerin iç dinamiklerinden kaynaklanmıştı. Özellikle Aleksandros'un garnizonsuzlaştırma vaatlerine rağmen Küçük Asya'daki bazı *polis*'lerde garnizon bırakması, egemenliklerin *de facto* olarak ihlali gibi görünse de, garnizonların özellikle stratejik noktalarda kurulmaları yerel güvenlik gerekçeleri ile açıklanmaktaydı.¹⁴² Bunun dışında, vaat edilen ayrıcalıkların uygulanır olduğunun kabul edilmesi de diğer *polis*'lerin Makedonya egemenliğine ikna edilmesi açısından önemliydi ki bu bağlamda Samoslular ile Phaselislilerin ilişkilerine işaret eden *IG XII 6, 1:32* numaralı yazıt ya da buna benzer içerikler barındıran Miletos *polis*'i üzerine konu edilen yazıtlar da¹⁴³ göstermekteydi ki *autonomia* hakkı tanınan Küçük Asya *polis*'leri dış politikalarında, diğer *polis*'lerle olan ilişkilerinde bağımsız hareket edebilmekteydiler. Bu bağımsızlık durumu, kralın menfaatleriyle çakışmadığı sürece kabul edilebilirdi.¹⁴⁴

Aleksandros'un sikkeler üzerinden izlediği politika ise, güç dengelerinin zaman içerisinde nasıl şekilleneceğine; *polis* kimliklerinin egemen siyasi otoriteye entegre olacaklarına işaret etmişti. Bu dönüşüm süreçlerinde Klasik Dönem siyasi terminolojisine ilişkin pek çok kavram, yeni politikalara hizmet edecek biçimde sadece işlevsel olarak kullanılmıştı ve artık Hellen *polis*'lerinin siyasi statüleri tümüyle Makedonya kralının iradesinde belirlenir olmuştu. Öyle ki Klasik Dönem'de *dēmos*'un politik yetkinliğini temsil eden *dēmokratia* siyasal düzeni, bundan böyle Makedon monarkhlar tarafından bahsedilen bir ayrıcalık olarak diplomatik epigrafik belgelerin önemli bir maddesi haline gelecekti.

¹⁴² Stratejik garnizonlar: Halikarnassos (Arr. *Anab.* 1.23.6; 2.5.7; Curt. 3. 7.4; Diod. 17.27.6); Side (Arr. *Anab.* 1. 26.5); Soli (Arr. *Anab.* 1.26.5; Curt. 3.7.2) ve Ephesos (Polyaenus *Strat.* 6. 49). Kholod, "The Garrisons of Alexander the Great", 250, 253, 255.

¹⁴³ Milet I.3, 135; Milet I.3, 137; SEG XXXI, 1643, I. Mylasa II, T86; Milet I.3, 142, I Ephesos 3110.

¹⁴⁴ Le Rider, "Alexander in Asia Minor", 50.

KAYNAKÇA

- Ashton, R.H.J., “Late Classical/Early Hellenistic Drachms of Knidos”, *Revue Numismatique* 154, (1999): 63-94.
- Badian, Ernst, “Alexander the Great and the Greeks of Asia”, E. Badian (ed.), *Ancient Society and Institutions: Studies Presented to Victor Ehrenberg on His 75th Birthday*, 37-69. Oxford: Blackwell, 1966.
- Bean, G. E., “Inscriptions in the Antalya Museum”, *Belleten* 22/85, (1958): 21-92.
- Bockish, G., “Die Karer und ihre Dynasten”, *Klio* 51 (1969): 116-175.
- Bosworth, A. B. *Conquest and Empire: The Reign of Alexander the Great*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Börm, Henning *Mordende Mitbürger: Stasis und Bürgerkrieg in Griechischen Poleis des Hellenismus*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2019.
- Chaniotis, A., “Illusions of Democracy in the Hellenistic World”, *Athens Dialogues E-Journal* (2010): 1-58.
- Crielaard, J.P. “The Ionians in the Archaic Period. Shifting Identities in a Changing World”, T. Derks, N. Roymans (ed.), *Ethnic Constructs in Antiquity: The Role of Power and Tradition*, 37- 84. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009.
- De Martinis, Livia, “Alexander in Asia Minor. Reconsidering a Greek-Carian Inscription from Kaunos”, Bearzot Cinzia e Franca Landucci (ed.), *Alexander’s Legacy*, 219-236, Centro Ricerche e Documentazione sull’antichità Classica Monografie 39 (Roma: L’Erma di Bretschneider, 2016).
- Flensted-Jensen, P., “Karia”, Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 1108-1137. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Fuks, Alexander, *The Ancestral Constitution: Four Studies in Athenian Party Politics at the End of the Fifth Century B.C*. London: Routledge & Kegan Paul, 2010.
- Gerçek, Sevgi, *Hellenistik Çağ Batı Anadolu Takvimleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Hansen, Mogens Herman, “The “Autonomous City-State”. *Ancient Fact or Modern Fiction?*”, Mogens Herman Hansen, Kurt Raaflaub (ed.), *Studies in the Ancient Greek Polis*, 21-44. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1995.
- Hansen, Mogens Herman, *Polis: An Introduction to the Ancient Greek City-States*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Head, Barclay Vincent, *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics*. Oxford: Clarendon Press, 1911.
- Heisserer, A. J., *Alexander the Great and the Greeks: The Epigraphic Evidence*. Norman: University of Oklahoma Press, 1980.

- Hornblower, S., *Mausolus*. Oxford: Clarendon Press, 1982.
- Kaya, Mehmet Ali, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III: Hellenistik Dönem*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2019.
- Keen, A. G., *Dynastic Lycia: A Political History of the Lycians and Their Relations with Foreign Powers c. 545-362 BC*. Leiden: Brill, 1998.
- Keen, A. G., Hansen, M. H., "Lykia", Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 1138-1143. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Keen, A.G., Fischer-Hansen, T., "The South Coast of Asia Minor (Pamphylia, Kilikia)", Mogens Herman Hansen, Thomas Heine Nielsen (ed.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 1211-1222. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Kholod, M.M., "The Garrisons of Alexander the Great in the Greek Cities of Asia Minor", *Eos. Commentarii Societatis Philologae Polonorum*. 97/2 (2010): 249-258.
- Kholod, M. M. "On the Financial Relations of Alexander the Great and the Greek Cities in Asia Minor. The Case of Syntaxis", A. Mehl, A. Makhlayuk, O. Gabelko (ed.), *Ruthenia Classica Aetatis Novae. A Collection of Works by Russian Scholars in Ancient Greece and Roman History*, 83-92, (Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 2013).
- Kholod, M. M., "The Financial Administration of Asia Minor under Alexander the Great: An Interpretation of Two Passages from Arrian's Anabasis", T. Howe, S. Müller, R. Stoneman (ed.), *Ancient Historiography on War and Empire*, 136-148, (Oxford: Oxbow Press, 2017)
- Kinns, P., "Ionia: The Pattern of Coinage during the Last Century of the Persian Empire", *Revue des Etudes Anciennes*, 91/1-2, (1989):183-193.
- Küçüker, S. D. "Thukydides'in Tarih'i Ekseninde Klasik Hellen Polis'lerinin Siyasi Statüsü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 74 (2019): 719-738
- Le Rider, G., "Alexander in Asia Minor", A Burnett, U. Wartenberg, and R. Witschonke (ed.), *Coins of Macedonia and Rome: Essays in Honour of Charles Hersh*, 49-57, London: Spink 1998.
- Lohmann, Hans, "Zur Historischen Topographie des Südlichen Ionien", *Orbis Terrarum* 8, (2002): 163-272.
- Ma, John, *Antiochos III and The Cities of Western Asia Minor* (Oxford and New York: Oxford University Press, 2005).
- Maier, F. G., *Griechische Mauerbauinschriften*, Teil 1, Heidelberg, Quelle & Meyer, 1959)
- Mørholm, O., *Erken Hellenistik Çağ Sikkeleri: Büyük İskender'in Tahta Çıkışından Apameia Barışına Kadar (İÖ. 336-188)*, çev. Oğuz Tekin (İstanbul: Homer Kitabevi, 2000)

- Nawotka, Krzysztof, *Boulē and Dēmos in Miletus and Its Pontic Colonies from Classical Age until Third Century A.D* (Wrocław-Warsawa-Kraków, 1999).
- Nawotka, Krzysztof “Freedom of Greek Cities in Asia Minor in the Age of Alexander the Great”, *Klio* 85/1, (2003): 15-41.
- Nawotka, Krzysztof, *Alexander the Great* (Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2010).
- Ostwald, M. *Autonomia: Its Genesis and Early History*, The American Philological Association, American Classical Studies, no. 11 (Chico, California: Scholars Press, 1982).
- Öncü, Fariz, “Persler/Akhaemenidler Dönemindeki Bölgelerarası Ticari İlişkiler Bağlamında MÖ 6. ve 5. Yüzyıl Sikke Definleri,” *History Studies* 11/1, (2019): 225-249.
- Patterson, Lee E., *Kingship Myth in Ancient Greece*, (Austin: University of Texas, 2010).
- Price, Martin J., *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. A British Museum Catalogue, Vol. I-II*. (London: British Museum Press, 1991).
- Raaflaub, Kurt *The Discovery of Freedom in Ancient Greece* (Chicago: University of Chicago Press, 2004).
- Samuel, A.E., *Greek and Roman Chronology: Calendars and Years in Classical Antiquity*, (Munich: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1972).
- Schuler, Christof, *Ländliche Siedlungen und Gemeinden im Hellenistischen und Römischen Kleinasien Vestigia*, Beiträge zur Alten Geschichte 50, Munich, 1998.
- Schuler, Christof, “Kırılçılık ve Direnç: Hellenistik Küçük Asya’da Hellen Kent Devletleri (Póleis)”, Oğuz Tekin (ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, 224-242. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Sherwin-White, S. M., “Ancient Archives: the Edict of Alexander to Priene, a Reappraisal”, *Journal of Hellenic Studies* 105 (1985): 69-89.
- Squillace, Giuseppe, “Editto di Alessandro Magno Per Priene”, *Axon* 2/2, (2018): 153-160.
- Strootman, R., “Kings and Cities in the Hellenistic Age”, R. Alston, O. van Nijf, C. Williamson (ed.) *Political Culture in the Greek City After the Classical Age*, 141-153. Leuven: Peeters, 2011.
- Tarn, William Woodthorpe, *Alexander the Great, Vol. II: Sources and Studies*. Cambridge: Cambridge University Press 1979.
- Teegarden, David, *Death to tyrants! Ancient Greek Democracy and the Struggle Against Tyranny*. Princeton: Princeton University Press, 2014.

- Thompson, Margaret., “The Coinage of Philip II and Alexander III”, B. Barr-Sharrar, E.N. Borza (ed.), *Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times*, 112-121. Washington, D.C.: National Gallery of Art, 1982.
- Thonemann, Peter, “Alexander, Priene, and Naulochoon,” P. Martzavou, N. Papazarkadas (ed.), *Epigraphical Approaches to the Post-Classical Polis: Fourth Century BC to Second Century AD*, 23-36. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Thonemann, Peter, *The Hellenistic World: Using Coins as Sources*. Cambridge: Cambridge University Press. 2015.
- Tüner Önen, Nihal, *Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.
- Tüner Önen, Nihal., “Phaselis’li Entelektüeller I: Theodektes Rhetor, Tragedya Yazarı ve Bir Bilmece Ustası”, *Cedrus* 6/1 (2013): 125-150.
- Vacante, S., “Alexander the Great and the Polis of Iasos: Salt and Democracy? Notes on the “Little Sea” Inscription (Iassos 24+30) and the Ekklesiastikon Decree (Iassos 20)”, *Klio* 93 (2011): 322-336.
- Wallace, Shane, *The Freedom of the Greeks in the Early Hellenistic Period (337-262 BC), A Study in Ruler-City Relations*, Edinburgh: PhD diss. University of Edinburgh, 2011.
- Wallace, Shane “Alexander and Democracy in the Hellenistic World”, Mikro Canevero and Benjamin Gray (ed.), *The Hellenistic Reception of Classical Athenian Democracy and Political Thought*. 45-72. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Ziesmann, S., *Autonomie und Münzprägung in Griechenland und Kleinasien in der Zeit Philipps II und Alexanders des Großen*. Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier, 2005.

KISALTMALAR

- Aristot. *Ath. Pol.* Aristoteles, *Athenaion Politeia* Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Athenian Constitution: Eudemian Ethics. Virtues and Vices*, translated by Harris Rackham, Cambridge: Harvard University Press, 1935.
- Arr. *Anab.* Arrianus, *Anabasis* Kullanılan Metin ve Çeviri: *Arrian. Anabasis of Alexander, Volume I: Books 1-4*, translated by P. A. Brunt, Cambridge: Harvard University Press, 1976.
- Dēm. Dēmosthenes, *Orationes* Kullanılan Metin ve Çeviri: *Dēmosthenes Orations, Vol. I, Orations 1-17 and 2*, translated by J.H. Vince, Cambridge: Harvard University Press, 1930.
- Diod. Diodorus Siculus, *Bibliothēke Historike* Kullanılan Metin ve Çeviri: *Diodorus Siculus: Library of History, Volume VI: Books 14-15.19*. Translated by C. H. Oldfather, Cambridge: Harvard University Press, 1954; *Volume VIII, Books 16.66-17*, translated

- by B. Welles, Cambridge: Harvard University Press, 1963; *Volume X: Books 19.66-20*, translated by Russel M. Geer, Cambridge: Harvard University Press, 1954.
- GHI *Greek Historical Inscriptions 404-323 BC*, J. Rhodes & R. Osborne (ed.). Oxford: Oxford University Press, 2007.
- HD *Epigraphische Datenbank Heidelberg*, G. Alföldy et al. <https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/home>
- Hdt. Herodotos, *Historiae* Kullanılan Metin ve Çeviri: *The Persian Wars, Volume I: Books 1-2, Volume III: Books 5-7*, translated by A. D. Godley, Cambridge: Harvard University Press, 1920, 1922.
- I.Cilicie *Inscriptions de Cilice*, G. Dagron, D. Feissel (ed.), Paris: De Boccard, 1987.
- I Ephesos VII,1 R. Merkelbach, J. Nollé, R. Meriç, S. Şahin (ed.), *Die Inschriften von Ephesos*, Teil 7.1: Nr. 3001– 3500 (Repertorium), Bonn: Rudolf Habelt Verlag GmbH, 1981 (IK17.1).
- I Erythrai *Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai*, Teil I-2, H. Engelmann, R. Markelbach (ed.). Bonn, 1972-1973. (IK 1-2)
- I Iasos *Die Inschriften von Iasos teil I: Nr. 1-218*, W. Blümel (ed.), Bonn, 1985.
- I Mylasa W. Blümel, *Die Inschriften von Mylasa. Teil 1-2*, Bonn 1987-1988 (IK 34-35).
- I Stratonikeia *Die Inschriften von Stratonikeia Teil II,1: Lagina, Stratonikeia und Umgebung*, M.Ç. Şahin (ed.), Bonn, 1982.
- IG *Inscriptiones Graecae*, Berlin.
- Insch. Prien. *Inschriften von Priene*, H. Von Gærtringen (ed.). Berlin, 1909.
- I.Milet *Das Delphinion in Milet*, G. Kaweau, A. Rehm (ed.), Berlin. 1914.
- Paus. Pausanias, *Periēgēsis tēs Hellados* Kullanılan Metin ve Çeviri: Pausanias. *Description of Greece, Volume I: Books 1-2*, translated by W. H. S. Jones, Cambridge: Harvard University Press, 1918.
- Plin. Nat. Plinius, *Naturalis Historia* Kullanılan Metin ve Çeviri: Piny. *Natural History, Volume II: Books 3-7*, translated by H. Rackham, Cambridge: Harvard University Press, 1942.
- Plut. Sol. Plutarchus, *Solon* Kullanılan Metin ve Çeviri: Plutarch. *Lives, Volume I: Theseus and Romulus. Lycurgus and Numa. Solon and Publicola*. translated by Bernadotte Perrin, Cambridge: Harvard University Press, 1914.
- Plut. Alex. Plutarchus, *Alexandros* Kullanılan Metin ve Çeviri: Plutarch. *Lives, Volume VII: Demosthenes and Cicero. Alexander and Caesar*, translated by Bernadotte Perrin, Cambridge: Harvard University Press, 1919.

- Polyain. Polyainos, *Strategika* Kullanılan Metin ve Çeviri: Polyainos: *Strategika*, Griechisch und Deutsch (Sammlung Tusculum), Berlin & Boston: De Gruyter, 2017.
- Ps. Skylaks Pseudo Skylaks, *Periplous* Kullanılan Çeviri: http://proje.akdeniz.edu.tr/mcri/mjh/2-1/MJH-20-Murat_Arslan-Pseudo_Skylaks_Periplous.pdf
- SEG *Supplementum Epigraphicum Graecum*, Leiden
- SGDI *Sammlung der Griechischen Dialekt-Inschriften*, H. Collitz et al. (ed). Göttingen.
- SNG Cop. *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal collection of Coins and Medals Danish National Museum Part 33 Lycaonia-Cilicia*. Copenhagen: Munsgard, 1956.
- SNG von Aulock *Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland Sammlung v. Aulock. Heft:13 Kilikien*, Berlin: Gebrüder Mann, 1966.
- Strab. Strabon, *Geographika* Kullanılan Metin ve Çeviri: Strabo. *Geography, Volume VI: Books 13-14*, translated by Horace Leonard Jones. Cambridge: Harvard University Press, 1929.
- Syll. *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, W. Dittenberger (ed.). 3rd. edition, 4 volumes, Leipzig: S. Hirzel, 1915-1924.
- TAM II *Tituli Asiae Minoris, Vol. II: Tituli Lyciae linguis Graeca et Latina conscripti*, E. Kalinka (ed.). Vienna: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1920.
- Thuc. Thukydides Kullanılan Metin ve Çeviri: Thucydides. *History of the Peloponnesian War, Volume IV: Books 7-8. General Index*, translated by C. F. Smith, Cambridge: Harvard University Press, 1923.
- Tod Tod, M. N., *A Selection of Greek Historical Inscriptions, Vol. II, From 403 to 323 BC*. Oxford: Clarendon Press, 1948.
- Xen. Hell Xenophon, *Hellenika* Kullanılan Metin ve Çeviri: Xenophon. *Hellenica, Volume I: Books 1-4, Volume II: Books 5-7*, translated by Carleton L. Brownson. Cambridge: Harvard University Press, 1918, 1921.